

TOPLUM

HAFTALIK SIYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ ★ 19 MAYIS 1972 ★ SAYI : 7 ★ FİYATI 350 KURUŞ

TÜSTAY

okurlarından Toplum'a

Toplum'a, Üstlendiği görevinde daha yararlı olmasını dileyerek eleştireceğim Toplum'u ve özellikle dördüncü sayısına yönelteceğim eleştirilerimi, özetleyerek :

A «Okurlarından Topluma» sayfası, dördüncü sayı çıktı, halâ tümünden kutlama, teşekkür ve övgülerle kaplı. Oysa yayın alanında büyük boşluğu kapama gayretinden ötürü yürekten kutladığım Toplum, övgülerimize, her sayfasını daha iyi değerlendirmeye çalışarak karşılık vermeli. Biz, okurların böyle bir dergiye nasıl özlediğimizi kendi deneyimimizden biliyoruz. Ve diliyoruz ki bu sayfa, Toplum'u, politik ortamı eleştirip tartışabildiğimiz bir sayfa olsun.

B İlk sayısından bu yana, görünüşte sadece CHP içinde bir çatışma olan, gerçekte «**olmak veya olmamak**» diye kabul edebileceğimiz soruna gereğince eğilmiş, alabildiğine aydınlatmış okuru; kutlarım.

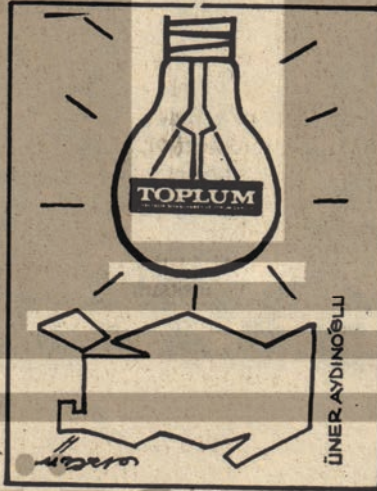
C Toplum - Dünya bölümü en yararlı sayfalardan; Giderek daha yararlı olmada. Dördüncü sayıdaki Afrika konusu derli - toplu ve sağlam bir bakış açısıyla verilmiş; kutlarım.

D Toplum - Bilim bölümü kanımca derginin öbür sayfalarına, bağdaşmamaktan öte, ters düşmüş; gereksiz bir sayfa israfından öte, bir çeşit alay etme.. Başdöndürücü bir hızla gelişen teknolojiye öğrendiklerimiz ve okura bilim diye sunduğumuz, bilimden çok bir propaganda aracı olan ay yolculuğu denemesinde kullanılan âletleri fiat cetveli olmamak gerekir.

E Toplum -TV ve Toplum - Basın sayfaları genellikle olumlu. «**Hürriyetin hikâyesi**»nin özellenmesi umut verici; sorun biraz daha derinlemesine ele alınsaydı daha iyi olurdu.

F Dördüncü sayısında Spor sayfası hayli geniş. En azından 32 sayfalık bir «**haftalık siyasi haber ve yorum dergisi**» için 2 sayfa çok fazla. Hele bu konuda bırakınız başka bir dergi, bir gazete bile yoksa.. En olumlu yanı «**suçlu 5: basın**» başlıklı özeleştiri.

Yalın Şahin - İstanbul

TOPLUM'umuza;
TOPLUM'un halen ülkemizin en gerçekçi yayın organı olduğunu rahatça söyleyebilirim. Bunun yanında hata ve eksiklikleriniz de yabana atılır cinsten değil. Herşeyden önce ilerici bir fikir dergisinin, günlük politika konularına, istakozlu menulere varıncaya dek geniş yer vermesi; AKİS'ten miras kalan bir «**politik gevezelik**» gibi geldi bize. Türkiye'de SOSYAL DEMOKRASİ'nin tek dayanağının bir siyasal parti veya onun bir kanadı olmadığı gerçeğini ortaya koymalısınız. Sosyal Demokrasi'yi bugünkü düzeyine ulaştıran ilk amatör savaşçıları, yani GENÇLİĞİ unutmamak gerekir. Bir «**GENÇLİK KÖŞESİ**» ni ilerki sayılarınızda bekliyoruz. (İlk sosyal demokrat yayın organı EYLEM'in gençliğin eseri olduğunu

yazı işleri müdürünüz A. Emre İleri de iyi bilir!)

Yine Türk - İş içersinde ağırlığı olan işçi dostlarımızın da sesini duymak istiyoruz TOPLUM'umuzda. Taban ilişkileri yönünden bir TARTIŞMA sayfasına yer verilmesinin yararına inanıyoruz.

Gürcan Yıdal

★

Orda bir köy, Muğla'da...

Muğla ilimiz Marmaris ilçesinin Hisarönü köyü halkı yüzyıllar önce yerleştiği topraklarından kovulmak isteniyor. Hisarönü köylüleri, seslerini yükseltiyor ve tüm yurtsever kurum ve kişileri haklı uğraşlarını desteklemeğe çağırıyorlar :

«Biz kimiz ki, bizi kendi evimizden, keşdi toprağımızdan kovuyorlar. Bu vatan kurtarılırken bizim dedelerimiz, nenelerimiz kan dökmemiş ve şehit olmamış mıdır? Köy, padişahlık zamanlarında Miri Şah Sultan vakfından olduğu, Aydın Vakıflar bölge müdürlüğünün 12.6.1969 tarih ve G 368, H 223 sayılı yazısı ile sabittir. Köyümüz Vakıflar Genel Md. 636 sayılı defter: 12.6.1969 tarih ve G. 358, H. 223 sayılı sonlarında ağalar Muğla Valisine başvurarak köyümüzün çiftlik olduğunu iddia etmişler ve durumun ilânı için köye jandarma sevk edilmiş, fakat köylülerin direnme kararı karşısında gözleri yaşaran bir albay, askeri durdurmuş, olayı önlemiştir. Osmanlı devrinden kalma uydurma fermanla karşımıza çıkan gözü dönmüş ağalar ve onlara ortak koda manlar şunu iyi bilsinler ki, yıllarca sahip olduğumuz bu topraklardan ANAYASA'nın emrettiği hükümler olmadıkça bizleri çıkaramıyacaklardır. Dâvamız ekmek dâvası, toprak dâvasıdır.»

Ağalar, sahte ve yüz yıl eskimış fermanları piyasaya sürmeğe başlamışlardır. Çünkü kimsenin kendilerine engel olmayacağını sanmaktadırlar. Halkın hakları için verilen her demokratik kavgayı, silâhsız olarak ve inanca desteklemeği görev bilen Muğlalı Gençler bu haksız davranışa karşı tüm aydınları ve gençleri göreve çağırır. Hisarönü köylülerini desteklediğimizi gösteren mektupları, Muğla Valisine, Marmaris Kaymakamına ve Köyün muhtarına gönderelim.

Muğla İli, Sosyal Demokrat Gençleri adına, **Vahit Bilen**

duyuru

Sevgili TOPLUM okurları,

TOPLUM, sizler için bir sayfa düşündü. Bulduğunuz yerdeki en ilginç bir olayı, bir durumu, bir gerçeği, iki daktilo sayfasını geçmeyecek şekilde yazın, varsa fotoğraf ve belgeler de ekliyerek, TOPLUM adresine yollayın. Böylece TOPLUM, sizlere daha yakın olma olanağı bulmuş, bir takım önemli sorunlar ve konular da öbür okurlara ve gereken yerlere duyurulmuş olacaktır. «Ben yazar değilim ki...» demeyin TOPLUM sizindir, sizin hizmetinizdedir. Derginize yazın.

TOPLUM

Suat Hayri Ürgüplü'nün hükümet kurmaktan çekilmesi ve Ferit Melen'in Başbakanlığa atanmasıyla gelişen olaylar, CHP'de yeni Genel Başkanın seçilişi ve «Alman Dalgası»nın yeni mârifeti,, haberlerimiz arasında yer alıyor.

Vietnam'da yıllardır süregelen savaş dünya barışını tehlikeye sokacak gelişmeler gösteriyor. Savaşın hikâyesini orta sayfamızda bulacaksınız.

Sevgili TOPLUM okuru,

Suat Hayri Ürgüplü'nün hükümeti kuramayışı ve bu görevden «affı» ile başlayıp, Ferit Melen'in asil Başbakan atanmasıyla gelişen olaylar, çok kimse tarafından, sürpriz sayılırken, TOPLUM istihbarat ekibince, beklenen bir sonuç olarak karşılandı.

TOPLUM, Nihat Erim'in istifasıyla boşalan Başbakanlık koltuğu için öne sürülen isimlerin zamanla yıpranacağını ve bu koltuğa, «sürekli Başbakan» tavrı takınan Ferit Melen'in asaleten oturabileceğini 21 Nisan tarihli 3'üncü sayısında yazmıştı.

TOPLUM'un yazdığı çıktı.

*

Son zamanlarda yurdumuzda yoğunlaşan olaylar, kamuoyunun dikkatini iç politikaya çektiği için, uluslararası politikadaki çok önemli gelişmeler ister istemez ikinci plânda kalıyor. Bu şekilde, geri plâna düşmüş görünen olaylardan birisi de Vietnam savaşıdır. Dünya barışını dahi tehlikeye düşürecek bir nitelik kazanan Vietnam savaşının önmümüzdeki günlerde daha da kızacağı ve bir takım yeni politik gelişmelere yol açacağı anlaşılıyor. Bu yüzdendir ki, bu hafta orta sayfamızı, Vietnam savaşının hikâyesine ayırdık. Yıllardır süren bu kanlı savaşın bilançosu ve son gelişmeleri hakkındaki yazılarımızı ilginç bulacağınız umudundayız.

Saygılarımızla

TOPLUM

- 6'ncı sayfada A. Halûk Ülman'ın,
- 9'uncu sayfada Ahmet N. Yücekök'ün,
- 11'inci sayfada Mehmed Kemal'in
- 20'nci sayfada Nimet Arzık'ın yazıları var.
- Turhan Selçuk'un karikatürü 8'inci
- 25'inci sayfada Atilla İlhan'la bir konuşma yer alıyor.

- M. Sunullah Arısoy'un kitap yazısı 26,
- Faruk Güvenç'in müzik yazısı 28,
- Hıncal Uluç'un spor yazısı 31'inci sayfalarda.
- 19'uncu sayfada çalışma,
- 29'uncu sayfada Mahmut T. Öngören, Televizyon hakkında yazdı.
- «Bir hava korsanı»nın hikâyesi 22'nci sayfamızda.

TOPLUM

CUMA GÜNLERİ YAYINLANIR, HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

KURUCUSU
Turhan Erker
SAHİBİ
Coşkun FERMAN
SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Abdülîsh Enre İLERİ

TEL : 12 95 64
YÖNETİM YERİ :
Meşrutiyet Caddesi
Hatay Sokak No : 10/15
Bakanlıklar - ANKARA
HABERLEŞME ADRESİ :
Posta Kutusu 160
Ulus - ANKARA

TOPLUM Dergisinin bu sayısı
CIHAN matbaasında dizilmiş,
filmler **DOĞUŞ** matbaasında
çekilmiş, **TERCÜMAN** Veb Ofset
Ankara Tesislerinde basılmıştır.

ABONE :
6 aylık (26 sayı) 65 TL.
Yıllık (52 sayı) 125 TL.
DAĞITIM : Hür Dağıtım A. Ş.

İLÂN TARİFESİ

Arka kapak (Siyah - beyaz) 4000 TL. Arka kapak (Renkli) 5000 TL.
Sütun Cm. 50 TL. İç Sayfalar 3000 TL.

Hükümet

Kehanet değil!

Ürgüplü deneyinin alışılma-
mış bir şekilde sona ermesin-
den sonra, yeni hükümeti kurmağa
Ferit Melen'in memur edilmesi,
TOPLUM'un, Erim Hükümetinin istifa-
sından hemen sonra yaptığı yo-
rumun isabetini ortaya koydu.

TOPLUM, 21 Nisan tarihli 3'ün-
cü sayısında şöyle yazmıştı :

«Daha sonraki gelişmelerden
anlaşıldığına göre, FeYZioğlu'nun
bu konuda ki görüşü şuydu : «Ferit
Bey, vekâlet görevine başlayın-
ca, sürekli bir başbakanmış gibi
davranmalıdır. Ortalıkta bu kadar
çok Başbakan adayı ismi dolaşır-
ken ve herbirine çeşitli sebeplerden
itiraz edilirken, Ferit Beyin hükü-
met işlerini aksatmadan yürütme-
si, onun yeni kabineyi de kurabile-
cek bir Başbakan olabileceği izleni-
mini kuvvetlendirir. Öteki aday-
lar, aradan geçen zaman içinde te-
ker teker yıpranır. Ferit Beyin ise
bu görevi yürütmesine alışılır. Ve
sonunda, yeni Başbakan olarak ge-
rekirse parti üyeliğinden şeklen istifa
edip- o tâyin edilebilir. Ve biz,
Milli Güven Partisi olarak, nihayet,
hükümetin politikasına, en yetkili
noktadan hâkim olabiliriz.»

Mecliste Başbakan vekilliğinin
ilân edildiği pazartesi gününden i-
tibaren, Ferit Melen'in takındığı ta-
vir da, «Sürekli Başbakan» tavrı
oldu».

Ferit Melen'in Başbakanlığa ge-
tirilmesiyle, MGP genel kurmayının,
14 nisan akşamı Anadolu Kulübün-
de oluşturmaya başladığı taktik,
başarıya ulaşmış oluyordu. Gerçek-
ten de o günden sonra Melen, Ür-
güplü'nün kabineyi kurmağa me-
mur edilmişinden de etkilenmeksi-
zin, hükümet işlerini bir «Devamlı
başbakan»mış gibi yürütmeğe çalış-
mış, Başbakanlığın makam odasını
boş bırakmamış, Meclise yeni ta-
sarılar sevk etmiş, bir Başbakanın
katılabileceği her törene katılmış,
konuşmalar yapmıştır. Öyle ki, ara-
dan geçen bir aya yakın zamanın
sonunda, hele Ürgüplü'nün kurdu-
ğu kabinenin âkıbeti de belli ol-
duktan sonra, pek çok kimsede,
«Canım, Ferit Bey de pekâlâ Baş-
bakan işte... Başkası ondan daha
iyi mi yapacak?» havası hâkim ol-
maya başlamıştır.

Gerçekten de, ne Cumhurbaşkanlığı
Kontenjan grupundan aklı
gelen Ragıp Üner, Fahri Korutürk
gibi isimler, ne dışarıdan bir zâtin
önce Senatörlüğe getirilip sonra
Başbakan yapılması formülü, tat-
min edici sayılıyordu. Ferit Melen
ismi, bu alternatiflere göre, daha
gürültüsüz, daha az ihtilâfa yol aç-
an bir isimdi.

Bir sakınca, Melen'in partili ol-
ması ve üstelik, partisinin, 13 mil-
letvekiliyle, Parlamentoda grupu
bulunan partilerin sonuncu sıra-
sında oturmasıydı. Ama bu sakın-
ca bile, başka denemelere giriş-
mekten yeğ görüldü; «Melen zaten
partili gibi hareket etmiyor» denil-
di. Ve böylece, onu bir aydan beri
Başbakanlık koltuğunda görmenin
de alışkanlığıyla, geçtiğimiz pazar-
tesi günü Melen'in üç sıfatına bir

dördüncüsü eklendi : «Milli Güven
Partisi Başkan vekili», «Milli Sa-
vunma Bakanı» ve «Başbakan Ve-
kili» Ferit Melen, aynı zamanda da,
«yeni hükümeti kurmakla görevli
Başbakan» oldu.

FeYZioğlu'nun niyetleri

TOPLUM'un baskıya hazırlandığı
çarşamba akşamı Melen, temas-
larının çoğunu tamamlamış bulu-
nuyordu. Salı Akşamı AP Genel Baş-
kanı Demirel'le, çarşamba sabahı
CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit
ve DP Genel Başkanı Ferruh Boz-
beyli ile görüşmüş, öğleden sonra
da MGP Genel Başkanı Turhan
FeYZioğlu'yu ziyaret etmişti.

Demirel, Ecevit ve Bozbeyli,
Melen'le görüşmelerinin sonuçları-
nı kendi yetkili organlarında görü-
şeceklerini açıkladılar. FeYZioğlu i-
se, 13 kişilik grupuyla zaten her
gün görüşüyordu. Bu konuda usû-
len bir görüşme daha yapacaktı. A-
ma herhalde, Melen'in kabine kur-
masına kolaylık göstereceklerin ba-
şında o gelecekti. Çünkü Ürgüplü
kabinesindeki Başbakan Yardımcılı-
ğını beş-altı saat içinde kaybetmiş-
ti ama, Melen'in Başbakanlığa ge-
lişiyse kazandığı, kaybından çok da-
ha fazlaydı; Partisini yarı yarıya iktidara
gelmiş sayıyor ve aynı «alıştırma»
metoduyla bu iktidarı perçinleştirebileceğini
umuyordu.

Esenlik ve mutluluk dileğiyle

Başbakan adayı Suat Hayri Ür-
güplü, «13 Mayıs 1972 tarihli Baş-
bakanlık Özlük ve Yazışmaları 1/1-
3351 sayılı» yazıya, aynı gün, Cum-
hurbaşkanı Sunay'dan şu cevabı al-
dı :

«Türkiye Cumhuriyeti Anayasa-
sı'nın 102'nci maddesi uyarınca, teş-
kil ve üyelerini seçerek tanzim etti-
ğiniz Bakanlar Kurulu listesini in-
celedim.

Bu listede belirtilen Bakanlar
Kurulu'nun; bir bütün halinde, 12
Mart 1971 tarihli Muhtıra'nın icap-
ları ve câri durumun şartları ile
bağdaşır bir nitelik taşımadığı ka-
naatine vararak, atanmasını uygun
görmedim.

Yeni Bakanlar Kurulu'nun teş-
kili için; 29 Nisan 1972 tarihinden
bugüne kadar ihtiyar ettiğiniz zah-
metlere ve sağladığınız gelişmelere
teşekkürlerimi sunar, esenlik ve
mutluluğunuzu dilerim.»

Ürgüplü, 29 nisanda ön kapı-
sından girdiği -12 Mart'tan sonra

MELEN VE EŞİ, EVLERİNDE : Önce liste, sonra güvenoyu, sonra...

Başbakanların ikametgâhı haline gelmiş olan **Yabancı Konuklar Köşkü**'nü, 13 Mayıs günü saat 20.05 te, arka kapısından sessizce terketti. Bütün gününü birkaç peksimet ve bir bardak çayla geçiştirmişti. Yorgundu, üzgündü. Bir dostunun evinde akşam yemeğini yedi. Saat 22.30'da, Büklüm sokaktaki evine giderek yattı. Ertesi gün de bavullarını toplayarak İstanbul'a, torunlarının yanına, dinlenmeğe gitti. Artık, «**Hükümet kurmakla görevli Başbakan**» sıfatını taşııyordu; sadece, Senato Başkanlığından 10 gün izinli «**Kontenjan senatörü**»dü.

«13 Mayıs». Türk siyasi tarihine ilginç bir gün olarak geçecektir. Çünkü; CHP, Atatürk ve İnönü'den sonra üçüncü Genel Başkanını seçmeğe hazırlarken; Cumhuriyet tarihinde ilk kez, bir hükümet listesi, Cumhurbaşkanı tarafından veto ediliyor ve hükümeti kurmakla görevli bir Başbakan da yine ilk kez Radyo aracılığıyla okunan nazik bir mektupla görevinden azlediliyordu.

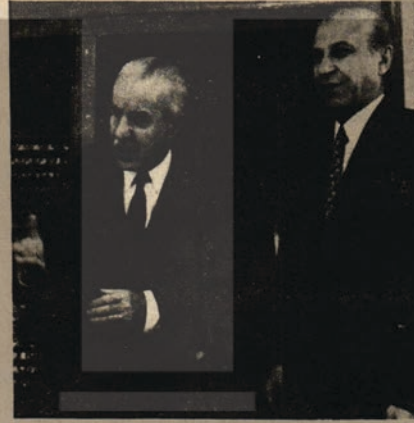
«Çizgiye jeton»

1920'lerin «**Kaptan Suat**» - Suat Hayri'nin, Galatasaray Lisesindeki adı buydu, Türkiye'deki ilk kır koşusunda, Fatih-Şişli arasında 56 dakika koşarken, herhalde, 1972 yılının 13 Mayısındaki kadar yorulmamıştı.

Ürgüplü, o sabah, Yabancı Konuklar Köşkü'nün, kendisine ayrılan çalışma odasında Kabine üyelerini bir bir tespit etti ve AP'ye 9, CHP'ye 5, DE'ye 3, Kontenjan Grubuna 1 ve Parlamento dışına da Bakanlık sandalyesi ayırarak, durumu Cumhurbaşkanı Sunay'a iletti. Üzere çalışmalarını tamamladı. Zekai Kalem Müdürü Necati Aykuş aracılığıyla, 200 metre ötedeki Cumhurbaşkanı Köşkünü arattı ve Bakanlar Kurulu listesini Sunay'a arz etmek üzere randevu istedi. Saat 10.00'du. Sunay, o sırada, Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 26'ncı Genel Kurul toplantısında hazır bulunmak üzere Köşkten ayrılmıştı. Köşteki yetkililer, bu bakımdan, randevu veremiyorlardı. Ancak, «**Sayın Cumhurbaşkanı döner dönmez, Yabancı Konuklar Köşküne haber verilecek**»ti. 25 dakika sonra, Sunay'ın döndüğü ve Ürgüplü'yü beklediği bildirildi. Ürgüplü, saat 10.25'te, Yabancı Konuk

**ÜRGÜPLÜ VE DEMİREL
AP'den kaç üye?**

**ÜRGÜPLÜ, KIRIKOĞLU İLE
Hükümeti kurma çabaları..**

lar Köşkü'nden ayrılarak Köşke gitti. Gazeteciler, Köşkün nizamiye kapısında toplanmışlar, «**çizgiye jeton**» oyununa başlamışlardı. (Başkent foto muhabirleri, genellikle, hükümetin kuruluşuyla ilgili çalışmalarında, Çankaya Köşkünün nizamiye kapısında beklerken, asfalttaki bir çizgiye telefon jetonu atarak, aralarında bir nevi oyun oynarlardı. Jetonu çizgiye en yakın yere düşen muhabir, ötekilerinkini alır. Nizamiye kapısında jetonlu telefon bir tane olduğu için, en fazla jetonu kazanan muhabir, bürosuyla en çok telefon konuşması yapma imkânına sahip olur. Kaybedenler ise, haberlerini geçmek için, son sürat, bürolarının yolunu tutmak zorunda kalırlar.)

Saat 10.57'de Ürgüplü, Çankaya Köşkünün nizamiye kapısından geçerken, gazeteciler, «**çizgiye jeton**» oyununu yarıda kestiler ve «**hükümeti kurmakla görevli Başbakan**»ın yolunu çevirdiler. Mikrofonlar Ürgüplü'nün arabasının penceresin-

den içeriye uzandı ve teyplere şu cümleler geçti: «**Listeyi, görüşmeden çıktıktan sonra açıklayacağım**». Ürgüplü'nün listesi

Liste konusunda çeşitli isimler vardı, fakat Başbakan Yardımcılığına MGP Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu'nun atanacağı haberi o sabah Köşkün nizamiye kapısında ortaya atılmıştı. Gazeteciler, «**çizgiye jeton**» oyununa devam ettiler.

Saat 11.50'de Ürgüplü, Köşkten çıkarken, «**Cumhurbaşkanına kabineyi sunduğunu, liste hakkında onayını aldığı**», ancak, «**onayı alınanlarla temaslara gireceğini**» ve «**hükümet listesinin, 19.00 haber bültenine yetiştirileceğini zannettiğini**» söyledi.

Bu sözler, TRT'nin 13.00 bülteninde yayınlandı. Ürgüplü, 200 metre ötedeki Yabancı Konuklar Köşküne giderek bir fincan çay ve biraz peksimet söyledi, telefonun başına oturdu ve Bakan adaylarıyla temaslara başladı. İlk olarak, 12.30'da, Bayındırlık Bakanlığına getirmeğe karar verdiği Cihat Bilgehan'ı aradı. Bilgehan, bu konuyu daha önce düşünmediğini, bununla beraber, teklifi kabul ettiğini; ancak, bir kere de «**Sayın Genel Başkan Demirel'e danışmak istediğini**»; «**Sayın Ürgüplü'yü telefonla arayacağını**» bildirdi.

Bilgehan, Demirel'i bulup, onun «**ne yaparsan yap**» anlamına gelen buruk onayını aldıktan sonra Ürgüplü'yü yeniden aradı, fakat Yabancı Konuklar Köşkünün telefonu sürekli meşgul çıktığı için, kendisiyle konuşamadı.

O sırada Ürgüplü, Şeref Bakışık'ın ev telefonunda, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığını kabul edip etmeyeceğini Bakışık'tan soruyordu. Bakışık, saat 13.01'de ahizeyi kaldırdığında, Ürgüplü'nün sesini hem telefondan duyuyor, hem de radyodan dinliyordu! Ürgüplü, 13.01 de, radyoda, «**Sayın Cumhurbaşkanının, listesini uygun gördüğünü**» söylüyordu. Aynı anda telefondaki Ürgüplü ise Bakışık'a,

— «**Şeref Bey, kusura bakmayın; sizi ancak telefonla arayabilirim. Aslında, karşı karşıya konuşmak daha iyi olurdu ama, malûm ya, vaktimiz çok az**» diyordu.

Bir zamanların «**Türkiye stenografi şampiyonu**» Şeref Bakışık, bu «**vaktimiz çok az**»ın ne demek olduğunu iyi bildiği için, profesyo-

iki seçim

Geçen hafta, Türkiye'de, iki önemli seçim yapıldı. Bunların birincisi, CHP'de ilerici yönde yenileşmenin büyük savunucusu Bülent Ecevit'in, bu partinin Genel Başkanlığına getirilmesidir. İkincisi de, Milli Savunma Bakanı Ferit Melen'in, Ürgüplü'nün talihsiz denemesi başarısızlıkla sonuçlanınca, Başbakan adayı seçilmesidir.

Birinci seçim, yani Bülent Ecevit'in Genel Başkanlığa getirilmesi, Türk siyasal hayatında çok önemli sonuçlar yaratacak niteliktedir. Çünkü, burada şimdiye kadar karşılaşılan en büyük açmaz, sağcı veya ortayolcu partilerin karşısında, genel oy'un desteğini sağlayacak, güçlü bir ilerici partinin bulunmamasıydı. Bu nedenle, özellikle aydınlar, Türkiye'de ilerici bir partinin sandıktan çıkamayacağını düşünerek, zaman zaman, ülkemizde günün koşullarının gerektirdiği düzen değişikliklerini demokratik olmayan yollardan yapmak, yaptırmak eğilimi içine düşüyorlardı. Bülent Ecevit'in CHP Genel Başkanlığına getirilmesiyle, şimdi, aslında devrimci ve ilerici bir kökeni olan bu eski parti, yeni, yepyeni bir görüntü kazanmış bulunmaktadır. Sıkı bir halka-dönük çalışma, ona yeniden iktidar olma şansını kazandırabilecektir. Bu ise, demokrasiye dönüşü çok kolaylaştıracak bir gelişme olacaktır. Gerçi Ecevit'i, onunla birlikte CHP'ni aşırı sola kaymış, anarşiye kucak açmış olarak göstermek ve böylece gözden düşürmek gayretleri şimdi eskisinden daha çoğalacaktır ama, buna artık kimsenin kulak asması beklenmemelidir.

Önümüzdeki dönemde Ecevit ve arkadaşlarını bekleyen tehlike, CHP dışında değil, kendi içlerindedir. Uzun süren bir iç mücadele veren Ecevit ve arkadaşları, üstüste toplanan iki Kurultayda aldıkları sonuçlarla, parti yönetiminde etkin ve başarılı olduklarını açıkça ortaya koymuşlardır. Şimdi, halk kütellerine olduğu kadar politikada etkili bütün güçleri, halkın güvenini ve oyunu kazanarak iktidara geldikleri gün, aynı etkinliği ve başarıyı devlet yönetiminde de göstereceklerine inandırmak zorundadırlar.

İşte bu nedenledir ki, CHP'nin bugünkü yönetici kadrosu şimdi eskisinden çok daha dikkatli ve daha sorumlu davranmak durumundadır. CHP'nin geleceği bunu gerektirmektedir, rejimin geleceği bunu gerektirmektedir.

Burada özellikle söylemek istediğimiz bir nokta var: CHP'de artık «Ecevitçilik» etiketiyle önemli adam

olmak olanağı bitmiştir. Artık kimse bu etiketin arkasına sığınarak ayakta durmayı düşünmemelidir. Tam tersine, herkes, CHP politikasının biçimlenip geliştirilmesine ve bu politikanın halka indirilmesine en iyi nasıl yardımcı olabileceğini; CHP'ne ve Ecevit'e en iyi nasıl katkıda bulunabileceğini düşünmek zorundadır. CHP içinde, herkesin yeri, artık bu yardıma ve katkıya göre belirlenecektir. Unutulmamalıdır ki, Satırcıları yıkan, yalan yanlış suçlamalar uydurmanın dışında kalan her türlü çalışmayı bir yana itip, bir kişinin gölgesine sığınarak politika yapmağa kalkışmaları olmuştur. Eğer CHP'nin bugünkü yönetici kadrosu da aynı yanlışları yapsa, hem kendilerine, hem de liderlerine büyük zararlar verirler. İşte şimdi Ecevitçileri bekleyen en büyük tehlike, budur. Ama biz, onların böyle bir yanlışlığa düşmeyeceğine yürekten inanıyoruz.

*

Ferit Melen'in Başbakan adaylığına seçilmesine gelince; bu, Türkiye'nin devamlı ve dayanıklı çözüm arayan ve ancak güçlü bir CHP sayesinde çözülebilecek rejim sorununda, geçici bir aşamadır. CHP, Genel Başkanlığa Ecevit'i getirmekle güçlenmeye doğru bir adım atmıştır ve, Partinin yeni yöneticileri, yukarıda söylediğimiz hususlara dikkat ederlerse, ortaya iktidar olanağı hergün biraz daha artan bir alternatif olarak çıkmaması için hiçbir neden yoktur.

Bir gerçeği kabul etmek zorundayız: 12 Marttan buyana yapılan bütün denemeler, nasıl taşıma suyla değirmen dönmezse, reformların da zorla yapılamayacağını gösteriyor. Gerçekten, reform dediğimiz şey öyle zorlamayla, bir sabahtan ertesi akşama ve iki - üç kanunla yapılacak şey değildir. Reform, gücün ve desteğinin halktan alan uyanık bir iktidarın genel tutumuyla gerçekleştirilecek, devamlı bir ekonomik ve toplumsal değişimler sürecidir. Bu tutumu Melen'den ve onun kuracağı hükümetten beklemek, hem yanlış, hem de haksız olur.

Ancak, -eğer kurulabilirse- Melen hükümeti, siyasal partilerin de anlayışlı tutumuyla, bugün için zorunlu görülen bazı düzenlemelerle - hak ve özgürlüklerin özüne ve pluralist bir toplumdaki kuruluşların varlığına dokunmayan bazı kanun değişikliklerini gerçekleştirip Türkiye'de seçimlerin zamanında yapılmasını sağlayacak bir ortamı yaratabilirse, kendisine düşen en büyük ödevi yerine getirmiş olacaktır ki, bu da onun tarihe iyi biçimde geçmesi için yetip artacaktır.

A.HALUK ÜLMAN

nel politikacı taktiğine başvurmadı ve «Evet» deyip, işi bitiriverdi.

Ürgüplü, Ali Naili Erdem'in telefonunu çevirdi ve Demirel'in, önce Çalışma Bakanı yapıp sonra Kabine dışı bıraktığı Erdem'e Başbakanlık Yardımcılığı görevini teklif etti. Konuşma uzun sürmedi. Ce-

vap, «Evet»ti. Ve saat ancak 13.10 olmuştu!

Ürgüplü ile CHP Parti Meclisi üyesi senatör Zihni Betil arasında ki, 10 dakika kadar süren telefon konuşmasından sonra Betil de ahizeyi «Adalet Bakanı» olarak kapattı. Listeye göre sıra, Gençlik

ve Spor Bakanı İskender Cenap Ege'ye gelmişti. Ege, «Sayın Demirel'den izin almak için mehil istediğini» bildirdi. Ürgüplü'nün «Yalnız, fazla uzatılmayalım» uyarmasına da «Hayhay...» diye cevap veren Ege, Demirel'i saat 15.00 sıralarında bulup iznini aldı ve Başbakan

adayını arayarak, kabul ettiğini bildirdi. Saat 15.40 olmuştu. Ürgüplü.

— «Teşekkür ederim İskender Cenap Bey» dedi. «Bir tek siz kalmıştınız. Hayırlı olsun!»

Ve derin bir nefes alıp, Hükümet listesini Özel Kalem Müdürü Necati Aykut'a dikte etmeğe başladı :

Başbakan	: Suat Hayri Ürgüplü
Başbakan Yardımcısı	: Turhan Feyzioğlu
Başbakan Yardımcısı	: Ali Naili Erdem
Devlet Bakanı	: İlhan Öztrak
Devlet Bakanı	: Nafiz Ergeneli
Adalet Bakanı	: Zihni Betil
Milli Savunma Bakanı	: Ferit Melen
İçişleri Bakanı	: Naci Çerezci
Dışişleri Bakanı	: Halûk Bayülken
Maliye Bakanı	: Ziya Müezzinoğlu
Milli Eğitim Bakanı	: Cevat Önder
Bayındırlık Bakanı	: Cihat Bilgehan
Ticaret Bakanı	: Naim Talû
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı	: Mehmet Yardımcı
Gümrük ve Tekel Bakanı	: Haydar Özalp
Tarım Bakanı	: Mukadder Öztekin
Ulaştırma Bakanı	: Vedat Önsal
Çalışma Bakanı	: Ali Rıza Uzuner
Sanayi ve Teknoloji Bakanı	: Mehmet İzmen
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	: Şeref Bakışık
Turizm ve Tanıtma Bakanı	: Erol Yılmaz Akçal
İmar ve İskân Bakanı	: Nurettin Ok
Köyİşleri Bakanı	: Cemal Tarlan
Orman Bakanı	: Salih Tanyeri
Gençlik ve Spor Bakanı	: İskender Cenap Ege

Özel Kalem Müdürü Necati Aykut, listeyi Cumhurbaşkanı Sunay'a götürdü. Saat, 16.15'ti. Yarım saat sonra TRT Haber Merkezine kabine listesi, ambargolu olarak, yazdırıldı. Aynı anda Anadolu Ajansı, resmi açıklamadan sonra yayınlamak kaydıyla, listeyi gazete bürolarına geçti. Gazeteciler Yabancı Konuklar Köşkü'nün bahçesinde beklerken, TRT'nin Televizyon ekibi içeriye alındı. Ürgüplü, üç dakika süren televizyon konuşmasında yeni Hükümetini tanıttı. Televizyoncular, «3'üncü 12 Mart Kabinesi»ni filme kaydederek, çabucak Merkeze döndüler ve filmi banyoya gönderdiler.

Formül : «Kabul edi'medi»

Ürgüplü içerde, gazeteciler dışarda, beklemeğe başladılar. Saat 18.10'da Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Cihat Alban, Yabancı Ko-

nuklar Köşküne geldi. Alban ve Ürgüplü arasındaki görüşme 40 dakika sürdü. Alban, Cumhurbaşkanının, listeyi kabul etmediğini bildiriyor ve özellikle Milli Eğitim, İçişleri ve Adalet Bakanlığı gibi bakanlıklara yapılan atanmalarla ilgili olarak, daha önce söylediği sözleri hatırlatıyordu. Ürgüplü ise, listeyi öğleden önce Sunay'a sundu-

düler. Örneğin, THA muhabiri, Başbakan Yardımcısı adayı Turhan Feyzioğlu'yu telefonla arayıp, ondan, «Kardeşim, Türkiye'de her şey olur» cevabını alırken; bir başka gazeteci ekibi, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Prof. Dr. Mehmet Yardımcı'dan, ünlü Fransız düşünür Henri Puanckâre'nin, politikacının mezaketleri konusundaki görüşlerini not almakla meşguldü :

— «Politikacı, susmasını bilmelidir» diyordu Yardımcı. «Sonra, düşünmesini bilmelidir ve ancak ondan sonra konuşmalıdır..»

Mehmet Yardımcı, cümlesini tamamlarken, Kavaklıdere'de Görme Sokaktaki geniş evinin bir başka odasında, TV haberlerinin sonuna doğru, ekrandan şu sözler iştiliyordu : «Şu anda aldığımız bir habere göre, yeni hükümeti kurmakla görevlendirilen Kontenjan senatörü Suat Hayri Ürgüplü'nün düzenlediği Bakanlar Kurulu listesi, Cumhurbaşkanlığı tarafından uygun bu'un madığı için atama işlemi yapılmadı..»

Fakat, Sağlık ve Sosyal Yardım Ekan adayı Yardımcı, bir politikacının nasıl olması gerektiği konusunda yabancı düşünürlerin sözlerini nakletmekle meşgul bulunduğu için, televizyondan gelen bu sözleri duymamıştı! Cümlesini şöyle tamamladı :

— «Japon politikacısı ise şöyle der : Eğer cevap veremeyecek bir sualle karşı karşıya kalırsanız, verdiğiniz tek cevap, gülümsemekten ibarettir.»

Ve Ürgüplü Kabinesi listesinde yer alan Mehmet Yardımcı da o gece -Başkentteki birçok politikacı gibi -«ne oluyor? sorusuna karşı gülümsemek ihtiyacını duydu!

Geçmiş olsun.. geçmiş olsun..

13 Mayıs gecesi, «Ne oluyor, ne oldu?» sorusu, yıldırım hızıyla gazete bürolarında, Bakan adaylarının evlerinde ve en çok da Anadolu Kulübünde dolaştı durdu. Ancak, sorunun cevabı bir türlü verilemedi. Bakan olduklarını telefonla öğrenen listedekiler bile, bakanlıklarının ömrünün üç saat sürdüğünü ancak radyodan veya televizyondan öğrenmişlerdi. İskender Cenap Ege, «Bakan oluyoruz derken, bir de Çinlilerin masa tenisi maçlarını kaçırdım!» diye hayıflanıyordu.

Fakat o gece, Anadolu Kültü-

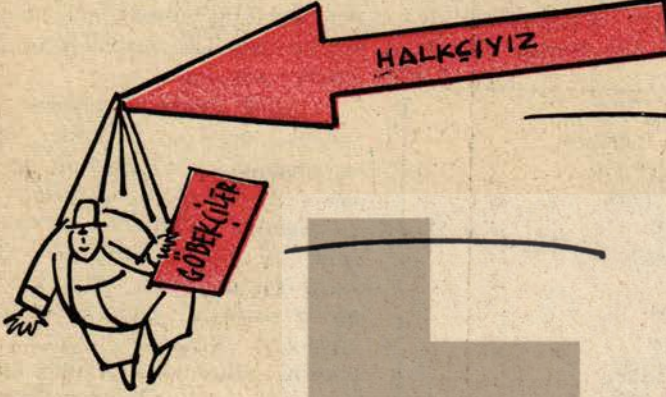
ğunu; bunun üzerine, listedeki isimlerle telefon görüşmeleri yaptığını bildirdi. Alban, 40 dakikalık görüşmenin sonunda, «Peki» dedi, «ben Köşke gideyim, bir formül buluruz.»

«Formül», o sırada, Cumhurbaşkanlığı Köşkünden TRT Haber Merkezine bildirildi. Haber Merkezi, bunu, ilk olarak, «24 Saatin Olayları» programında, biraz sonra da, devam etmekte olan TV haberlerinde, «Şu anda aldığımız bir habere göre» başlığı altında, kamuoyuna bildirdi.

Ürgüplü'nün hazırladığı Bakanlar Kurulu listesi, Cumhurbaşkanlığı tarafından uygun bulunmadığı için atanma işlemi yapılmamıştı.

Tebrikler.. tebrikler..

Türkiye Cumhuriyetinin en kısa süreli Bakanları ise, o sırada, tebrikleri kabul etmekle meşgul-

bünde, pek de, şaka edilecek hava yoktu. MGP'den Orhan Öztrak, AP'den Turhan Bilgin, akşamın çeşitli yorumlarını değerlendirmekle meşguldüler.

Ertesi gün herkes, Yabancı Konuklar Köşkü'nün yeni müşterisini merak ederken, Cumhurbaşkanı Sunay, Milli Güven Partili Ferit Melen'i Köşkte kabul etti. Daha görüşmeler devam ederken de haber, TRT Haber Merkezine ulaştı. Milli Savunma Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ferit Melen, hükümeti kurmakla görevlendirilmişti. 12 Mart muhtırasını veren güçler nezdinde güven toplayan Milli Güven Partili Melen'in, Başbakan olmak için, Erim gibi, partisinden istifa etmesine de gerek yoktu.

CHP

Tarihî bir gün

Türkiye'nin en eski, en köklü partisi CHP, 14 Mayıs Pazar günü, tarihinin önemli bir gününü yaşadı. Yaşar Doğu Salonu, heyecanın zirvesine ulaşmıştı. Oyların sayılması devam ediyordu :

— «676... 677...678...»

Tasnif heyeti üyeleriyle birlikte sayımı izleyen delegeler, ellerindeki kâğıtlara çizdikleri karelerin köşelerinden bir de çapraz çizgi çekerek yaptıkları beşlileri toplayıp, Ecevit'in oylarını kontrol ediyorlardı.

709... Bu, 14 Mayıs Pazar günü-

nün dillerde en çok dolaşan sayıydı. CHP'nin bir hafta içindeki ikinci kurultayında, Ecevit'in, Genel Başkan seçilmek için, tüzüğe göre, «delege tam sayısının yarısından bir fazla oy», yani 709 oy alması lâzımdı. Gerçi Kurultayda, Anadolu'nun uzak köşelerinden gelip işlerini bir haftadan fazla ihmal edemeyen delegelerin memleketlerine dönmesine ve Satırcıların çoğunun Kurultaya katılmama kararına rağmen, 930 delegenin hazır bulunduğu, başlangıçtaki ilk yoklamadan anlaşılmişti ve bunların büyük çoğunluğunun Ecevit'e oy vermekte kararlı oldukları biliniyordu. Gerçi CHP'nin en gerçekçi yöneticilerinden Genel Sekreter yardımcısı Orhan Eyüboğlu, delege listelerini tek tek inceliyerek değerlendirmelerini yaptıktan sonra, «En kötü ihtimalle 812 oyumuz var.» diyordu. ama, gene de ne olur, ne olmazdı. Ecevitçilerin, rahat nefes almak için, 709'uncu oyu görmeleri lâzımdı.

Bir başka heyecan

Satırcılardan Kurultaya katılanlara gelince... Onlar da, aynı 709 sayısı üzerinde, başka türlü bir heyecanın içindeydiler : Hani, ola ki, Ecevitçilerden bir kısmı, «nasıl olsa kazanıyoruz» havasına kapılıp, oyunu kullanmak yerine, güzel havadan yararlanmak üzere, arkadaşlarıyla Orman Çiftli-

bir yangın var ama...

Ecevit ve arkadaşlarını CHP'den temizlemek amacıyla, toplanmasına iki ay kalmış olan olağan kurultayı bile bekleyemeden, 5'inci Olağanüstü Kurultayın toplanmasına önayak olan ve daha dereyi görmeden, «kazanacağız demiyorum, kazandık diyorum» yollu iri iri lâflar eden Kemal Satır, Ecevit'i CHP Genel Başkanlığına getiren Kurultay için de, «yangından mal kaçırır gibi yapılan kurultay» demiş.

Hem de, bu Kurultayın derhal toplanmasını İsmet İnönü'nün, istifa mektubunda önemle istediğini, bu gereği CHP Tüzüğünden madde göstererek hatırlattığını, bir kalemde unutarak... Ama, Satır'a gene de hak vermek gerekir. Gerçekten ortada bir yangın var ve bundan feryad eden de, her zaman olduğu gibi, yanan!

AP'nin telâşı

Uzunca bir süredenberi AP'li basın içinde bulunduğu korku ve telâş geçtiğimiz hafta içerisinde doruğuna vardı. AP'nin, kalemlerinden kan damlayan dehşetengiz yazarları, CHP'nin geçirdiği gelişimlerden ve muhtemel bir Ecevit zafetinden telâşa düşerek, malûm tekerlemelerle yoğun bir saldırıya geçmişlerdi. Sayın Ecevit ve arkadaşları «Anarşist» ve «Aşırı Sol» olarak ilân edilmişler, son anarşik olayların yaratıcısı ve koruyucusu olarak tanıtılmak istenmişlerdi. Bazı yorumcular daha da ileri gitmiş ve Ecevitçilerin işleriyle dışlarının bir olmadığı, ellerine geçecek ilk fırsatta gerçek renklerini belli edecekleri kehanetinde bulunmuşlardı.

Ecevitçilere yöneltilmiş bütün bu ithamlar, matematik bir kesinlikle ifade edilmekteydi. Yıllarca Sayın İnönü'yü en sert dillerle eleştirmiş kalemler bu defa hep birden onu desteklemeğe başlamış, Sayın İnönü'yü, Partisinin şerefine sürülmüş bu «sol» lekeyi temizleme cihadına çağırılmışlardı!

Aslında, hâfızalarını biraz kurcalayanlar, bundan 6 ay kadar önce meselenin, AP'nin görüşlerini yansıtan basın tarafından, ne kadar değişik bir biçimde ele alındığını hatırlıyacaklardır. O zamanlar AP'li yorumcular, Ecevit'i göklere çıkarıyor ve onu, Partisindeki «Pedeşâhi» anlayışa karşı demokratik ilkeleri yerleşti meğe çalışan bir demokrasi kahramanı olarak tanıyıyorlardı.

AP'li yorumcuların bu konudaki hesapları aslında basit olduğu kadar, kendilerine kolay siyasal kazanç sağlayacak nitelikte idi. Ecevit'i desteklemelerinde bir sakınca yoktu. Paşa nasıl olsa Ecevit'i temizleyecekti. O zaman da AP'li yorumcular, kamuoyuna dönüp, «İşte bakın, bunlar böyledir. İçlerinden demokrasiye inanmış bir kişi çıktı, onu da yaşatmadılar. Kendi partilerine demokrasiyi sokamayanlar vatana, millete ne verebiliyorlar?» diye CHP'yi kötüleyeceklerdi. Böylelikle bir taşla iki kuş vurulacak, hem Ecevitçilerin önü kesilecek, hem de CHP, halkın siyasî kültüründe yer etmiş olan antidemokratik görüntüsünü pekleştirmiş olacaktı.

Fakat beklenenler çıkmadı. Sayın Ecevit ve arkadaşlarının kazandıkları her il kongresi, evdeki hesabın

çarşıya uymadığını, bu «demokrasi hayranı» yorumculara fazlasıyla göstermekteydi. Taktik değiştirildi ve Ecevit «Komünist» ilân edildi.

AP'li yorumcuların, olayların ve gelişmelerin yönüne göre değiştirdikleri taktiklerinden de anlaşılacağı gibi, CHP içerisinde başarıya ulaşmış bir Ecevit hareketi onların uykularını kaçırmağa başlamıştır. CHP, değişen Türkiye koşullarına yabancılığını sürdüren bir siyasi parti olarak kalmış olsaydı, AP'li kanadı ve onların sözcülerini bu ölçüde tedirgin eden bir ortam doğmamış olacaktı. Halka ve onun farklılaşan bir toplumla birlikte değişen sorunlarına hiçbir çözüm önerisi getiremeyen, ya da programı yetersiz kalan bir siyasi partiyi halk katında kolayca kötülemek ve yıpratmak mümkün olduğuna göre, AP'li kalemlerin, CHP'nin neden yerinde saymasını arzuladıkları açıkça belli olmaktadır.

Yeni bir dinamizm ve halka dönük yeni kadrolar kazanmış ve özellikle AP'nin yıllardan beri hasıraltı ettiği sorunlarla uğraşmayı amaç edinmiş bir CHP, «Halktan kopuk bürokratların partisi» olarak gösterilemeyeceğine, gösterilse bile inandırıcı olunamayacağına göre, AP'li yorumcuların, «komünistlik» iftirasına bu kadar ihtirasla sarılmalarındaki gaye de açıkça belli olmaktadır. CHP, AP'nin tabanını kendine kaydırabilecek bir nitelik kazanmıştır. AP'deki korku ve telâşın tek kaynağı da budur.

Olayların uçu kendisine dokunduğu zaman demokrasinin faziletini anlata anlata bitiremeyen, basınımızın AP'li görüşleri savunan kanadı; toplumumuzda, demokrasinin gücünü ispattanmış bir hareketi «Komünist» iftirasıyla lekeler ve düzmece teşhislerle jurnal ederse, «demokrasiye bağlılık» konusunda inandırıcı olmaktan çıkar, hattâ, hattâ düpedüz «demokrasi düşmanı» olur.

AHMET N. YÜCEKÖK

ğine gidebilirdi. Bir kısmı yanlış oy atar, oyu iptal edilir.. di. Ve de... Ola ki, Ecevit'in oyu, 709 olacağına, meselâ 706'da kalır.. di.

Bunların meselâ Satırcıların önde giden militanlarından Hayrettin Hanağası'nın- gönüllerinde yatar aslan işte bu aslandı!

Ama Hanağası ve benzerlerinin, sayının gelişmesini ümitle izleyen gözlerindeki pırıltılar bir süre sonra donuklaşmağa başladı. Oy pusularının sayılması devam ediyor

ve Tasnif Kurulu başkanının, elinden geçen kâğıtların yüzde doksanına bakarken, «Bülent Ecevit» adını söylemesinin ardı arkası kesilmiyordu.

Bayram havası

Bu, böylece devam etti: 706... 707... 708... 709... Bu «709», Yaşar Doğu salonunun tavanında, bayram gecelerini başlatan bir havai fişek gibi patladı. Birbirlerine sarılanlar... Öpüşenler... Şarkılara ve hattâ pistin ortasında millî danslara

başlayanlar... İstanbul delegeleri, büyük bir coşkunluk içinde ve hep bir ağızdan «Ecevit kurbanın olam... Ecevit hayranın olam...» diye tempo tutuyorlardı. Ardından, «Dağ başını duman almış» marşını söylemeğe başladılar. Bunun üzerine Emniyet Müdürü, «Delegasyonun heyecanını anlıyorum. Yalnız, rica ediyorum, dışarıda bir tezahürat olmasın. Burada bitsin bu...» demek zorunda kaldı.

Ecevit, 709'un üzerine daha bir

KURULTAYDA ECEVİTE SAYGI GÖSTERİSİ: Başaklardan çelenk!

tek oy almasa da, Genel Başkan'dı. Gazete ve Ajans temsilciler., Yaşar Doğu salonu binasının tek telefonunda sıra kapmak için İdare odasına koşular. Biraz sonra ajanslar, haberi verdi : flaş... flaş... flaş... Ecevit barajı aştı.

Hayrettin Hanağası gibi, içlerinde son ana kadar bir ümit kırıntısı besleyenler, salonu, etraflarına çaktırmamağa çalışarak, birer ikişer terkederken, Ecevit'in oyları artmağa devam ediyordu : 731... 732... 733...

14.35'te oylama kesin olarak sona erdi. 47 yaşındaki 17 yıllık CHP üyesi Bülent Ecevit, 913 oydan 826'sını alarak Genel Başkanlığa seçilmişti. 75 oy boştu. 5 oy İsmet İnönü'ye, 1 oy Kırkoğlu'na çıkmış 5 oy iptal edilmişti.

OYLAMADA ÜÇ İSİM

Genel Başkanlık oylaması sırasında, İnönü, Satır ve Göğüş isimlerinin okunması, kurultay zabıtlarına şöyle geçti :

— «Sayın İsmet İnönü!..»
— «Ya ya ya, şa şa şa, İsmet Paşa çok yaşa!.. (Sürekli alkışlar)

Başkan :

— «Yoklar efendim...»
— «Kemal Satır!»

«Tıss!..»

Başkan :

«Sayın delegeler, lütfen aleyhte tezahürat yapmayın!»

— «Ali İhsan Göğüş!»
— «Radyoda şarkı söylüyor» sesleri.

Başkan :

«Çok rica ederim arkadaşlar!..»

Seviyeli bir kurultay

Haftanın başındaki Pazar günü Yaşar Doğu salonunda toplanan Kurultaya Genel Sekreter Kâmil Kırkoğlu, saat 10.00'da geldi. Vaktü, kendinden ve sonuçtan emindi. Saat 10.10'da Bülent Ecevit girdi salona. Tek bir çatlak ses duyulmuyordu. Kurultaya bir bahar havası hâkimdi. Satırçı milletvekilleri alkışlandılar!

Genel Sekreter Kırkoğlu'nun 10.50'de başlayan konuşmasından sonra Divan başkanlığının seçimine geçildi. Sırrı Atalay, ittifakla Başkanlığa getirildi. İkinci başkanlığa ise Abdullah Emre İleri seçildi.

Noter huzurunda yapılan kimlik kartı kontrolünde, Kurultaya 930 delegenin katılmış olduğu anlaşıldı. Kırkoğlu'nun, Bülent Ecevit'in Genel Başkanlığa seçilmesini isteyen önergesini Abdullah Emre İleri okudu. İkinci önerge, İl başkanlarıyla senatörlerin önergesiydi; onu da Sırrı Atalay kendisi okudu. 54 İl başkanı, Genel Başkanlığa Ecevit'in seçilmesini istiyordu. «Ecevit, Ecevit!.. Halkçı Ecevit!» sesleri, Yaşar Doğu salonunu çınlatıyordu.

Ecevit, Genel Başkan

Ecevit, CHP Genel Başkanı olarak ilk konuşmasını yapmak üzere kürsüye gelirken, boynuna buğday başakları ve saplarından yapılmış bir çelenk asıldı. «Verimlilik ve bereket» sembolüydü bu çelenk.

Ecevit, konuşmasına, «CHP Genel Başkanlığı görevini vermekle bana gösterdiğiniz güven için sizlere teşekkür ederim» diye başladı. «Bu kadar ağır sorumluluğu, ancak CHP örgütüyle paylaşarak taşıyabilirim».

Bundan sonra sözü, Yalova'da dinlenmekte olan Malatya milletve-

kili İsmet İnönü'ye getirdi, eski Genel Başkanına karşı saygı doluydu :

— «CHP Genel Başkanlığına seçilmekle ben, Sayın İsmet İnönü'nün yerini almış saymıyorum kendimi. Sayın İnönü'nün yeri, her mevkiin üstündedir. İnönü'nün Türkiye Cumhuriyetindeki ve CHP'deki, tarihten gelen yeri değişmezdir ve erişilmezdir. O büyük insanın varlığından, tecrübesinden ve üstün niteliklerinden nice yıllar ışık alabil-memiz, içten dileğimdir.»

Ecevit, bundan sonra sözü parti-içi bunalıma getirerek şöyle devam etti :

— «CHP, devrimcidir. Devrimci bir parti, özellikle Türk toplumu kadar hızla değişen bir toplumda, kendi kendini sık sık yenilemek durumunda kalabilir. Her kendi kendini yenileme evresinde iç bunalımlarla karşılaşabilir. Şimdi de CHP, böyle bir bunalım içinden geçmektedir. Partimizin, kısa zamanda, bunalımdan kurtulup esenliğe çıkabileceğine, son yıllardaki ileri atılmalarıyla ulaştığı yeni aşamada bü-

sakın haa!..

CHP eski Genel Başkanı İnönü'nün damadı, bir İstanbul gazetesindeki haftalık yazısında, Ecevit'e karşı çıkanları, CHP'den ayrılıp yeni bir parti kurmağa teşvik ediyor. Güya, Ecevit liderliğindeki bir CHP sola kayacakmış da, kurulacak bu yeni parti de sola kayan CHP'dan boşalan ortamın solunu dolduracakmış.

Kimin ne yapacağına karışmak bize düşmez. İsteyen gider, güle güle... İsteyen yeni parti kurar, hayırlı olsun... Herhalde, bazılarının artık CHP içinde yeri kalmamıştır.

Ama, sakın ola ki, giderken, damadın sözlerine fazla güvenmesinler.

Çünkü hazret, bir zamanlar, «İnönü kapıyı gösterdiği zaman CHP Ecevit ve arkadaşlarını fareli köyün kavalcısı gibi kapı dışarı edecektir» diyerek, kayınpederini de Ecevit'in karşısına çıkmağa teşvik etmişti de!

Sonuç, ortada.

sosyal demokrasi deneyi

Bülent Ecevit'i yıllar öncesi tanırım. Kaç yılıydı, Şimdi çıkaramıyorum. Okulu bitirmişti. Biyografisinde, «1944'te Robert Koleji Edebiyat bölümünü bitirdi.» denildiğine göre, 1944'ten sonra olacak... Bir gün Can Yücel :

«**Seni Bülent'in evine göndereceğim, davet ettiler.**» dedi. İkimiz gittik.

Bülent'in babası **Fahri Ecevit**'tir. Fahri Bey hem Ankara Hukuk Fakültesinde Adli Tıp öğretmeni idi, hem de Kastamonu milletvekili. Ulus'tan Samanpazarı'na çıkan cadde üstünde, Gazi İlkokulları karşısında Çocuk Esirgeme Apartmanları vardı. Bunlara, Himaye-i Etfal apartmanları da derlerdi. Şimdi duruyor mu, durmuyor mu? Orda, giderken ilkinde otururlardı. Gelişmekte olan Ankara'nın ilk ve en güzel yapıları...

Bülent o zamanlar şairdi. Mingayri haddin biz de şairdik. Can Yücel de şairdi. Görüşmemiz, şairlerin şairlerle tanışmasıydı. **Nezih Neyzi** de vardı. Bir kişi daha olacaktı. Kimdi, geçmiş gün, ne bileyim. Şiirler okuduk, şiir üstüne konuştuk. Fahri Beyle **Nazlı Hanım** ön odalarda oturdukları için sesimiz gitmesin diye yavaş konuşuyorduk. Saygılıydık. Evin içinde saygılı oturma Bülent'ten bize geçiyordu.

Adını duyduğum, parça bölüm şairlerini okuduğum yabancı şairlerin bütün şiir kitaplarının İngilizcesi Bülent'te vardı. Önümüze döktü, hayranlıkla baktık. Hem aydın, hem varlıklı bir ailenin tek çocuğu olduğu için istediği kitabı kendisine alıyorlardı, besbelliydi.

Bülent, bir süre Dil - Tarih'te okudu. Belki de bazı derslere devam etmiştir. Sonrasını biliyorsunuz, Londra'ya gitti, Amerika'ya gitti. Gazetecilik etti. Milletvekilliği, Bakanlık, CHP Genel Sekreterliği... Bana sorarsanız, Bülent, Fahri Bey ve Nazlı Hanımın çocuğudur ama, delikanlılığı CHP'nindir. CHP'nin her zor gününde imdadına koştu. CHP ona bir şeyler verdi, o CHP'ye bir ömür verdi, daha da verecek. Bülent denince, CHP hatıra gelir.

CHP, tek partiden, değişmez milli şeften günümüze dek birçok kompozisyonlar geçirdi. Bundan sonra da geçireceğe benzer. Bülent kadar, CHP'nin parti olarak ülküsünü bilinçli biçimde anlatan yoktur. Düşüncelerini «**Ortanın Solu**» ile «**Atatürk ve Devrimcilik**» adlı kitaplarında bulabilirsiniz.

CHP, Atatürk'ün partisidir. Atatürk bir devrimciydi. Sürekli devrimden yana olduğu için de dogmatik değildi. Atatürk devrimciliğini, Atatürk adına yozlaştıran ve dogmatik hale sokanlar çıkmıştır. Bunların adlarını bugün ne diye sıralayalım... Öyle günler geldi ki birçok Atatürkçüler CHP'den çekip gittiler. Kimi şapka dev-

rimine, kimi dil devrimine, kimi giyim kuşam devrimine verilen tavize kızdı. Fakat Atatürk devrimciliğinin özünde yatanı, Bülent Ecevit'in Genel Sekreterliğe gelmesinden sonra parti yönetimine katılan gençler temsil etmeye başladı. Dondurulmuş, dogmatik hale sokulmuş eski CHP'liler buna dayanamadılar. Çünkü onlar Atatürk'ü de, CHP'yi de bir öz olarak değil, bir simge olarak ele alıyorlardı.

Atatürk, sosyal demokrasi yanlısıydı. Ecevit de öyledir. Atatürk sosyalist değildi. Ecevit de değildir. Atatürk, sermayeye emeği, emeğe sermayeyi ezdirmeyen bir görüş yanlısıydı. Ecevit de öyledir. Bugün sermaye - emek çelişkisi katıca ortadadır. Kimin, kimden yana olduğu açık seçiktir.

Sosyalistlerin bakış açısı dışında, geleneksel Atatürk devrimciliği açısından Bülent Ecevit, sosyal demokrasi kavgası veriyor. Bunun için, örgüt olarak herşeyi ile bağlı bulunduğu CHP'yi seçmiştir. Anlatıyor, dinliyorlar ve karar veriyorlar.

Diyor ki : «**Eğer Türkiye, Ortanın solunda bir partinin ortanın solunda olduğunu söylemekten çekineneği kadar düşünce özgürlüğünden, genişgörülükten yoksun bir ülke ise, o ülkede demokrasinin yaşamasını beklemek boşunadır.**»

Diyor ki : «**Devrimci bir partinin üyeleri olarak, CHP'liler bu Partinin yalnız geçmişte yaptıkları üzerinde bi leşerek birlik ve tesanüt sağlayamazlar. Halkın mutluluğu ve ülkesinin geleceği için bundan böyle yapılması gerekenlerde de bi leşmelidirler.**»

Ecevit, toplum yapımızı da kendine özgü yorumluyor 1876'dan bu yana bu halk, anayasal düzeyde oy kullanıyor. Eğer, «**Demokrasiyi yaşatmağa, demokratik bir Anayasa ile o Anayasayı koruyucu ve iktidarı sırlayıcı bir kaç özerk kurum yetseydi, her ülkede demokrasi yaşayabilirdi.**» Öyle ise önce Anayasayı halka benimsetmek, oyunu kendine yakın olanlara - çıkar bakımından - nasıl vereceğini öğretmek gerekmektedir. Bu bir sosyal mücadeledir ve sosyal demokrasi anlayışıdır. Sosyal demokratlara solcular kızarlar. Batıda sosyal demokratlar, katı solcu partilerden bölünerek kurulmuşlardır. Bizde sosyal demokratlar ise, bir başçelişki olarak, tarihsel gelişim içinden çıkmaktadırlar. Bu bir yeni deneydir. Bu deneye, tarihsel devrimci süreç içinde, sağcısı da, solcusu da ön vermek durumundadır.

Eğer ülkede istikrar isteniyor, demokrasinin yetkinliğiyle işlemesi ve işletilmesi özleniyorsa Bülent Ecevit ve misyonuna çağdaş yengisinin çizgisi gereği öncelik tanınacaktır. Bu, bir bakıma da gerçekçilik demektir.

MEHMET KEMAL

tünlüğünü sağlayıp büyük ölçüde güçlenebileceğine inanıyorum.»

«Komünistlik suçlamalarına da Ecevit, cevap vermekten geri kalmadı. Ortanın solu, yeterince açık seçikti. 1969 Seçim Bildirgesi ve 2002'de Komünistlerin İktidarı Ortada»

di; «herhangi bir marksist doktrin ve başka yabancı bir doktrin» kesinlikle söz konusu değildi. Ortanın solu, «Partinin kendi gelişiminden, Türk toplumunun kendi gerçeklerinden ve değişiminden doğmuştur. Ve «CHP'deki bu yeni-

hareket, kendi kökenlerine bağlı kalmıştı, bağlı kalacak»tı. Ortanın solu ile CHP'nin yurdumuzda kuracağı düzen, «yoksulluğu da, sömürüyü de sona erdiren bir düzen olacak»tı. Bu düzende kalkınma köylüden başlayacak ve işçisiyle, esna-

fiyla, sanatkârıyla ve tüm çalışanlarıyla veya güçsüzleriyle bütün toplumu kapsayacak»tı.

Ecevit, konuşmasının sonuna doğru da, «ivedilik» taşıyan iki hedefin şunlar olduğunu söyledi :

— «Birincisi, Türkiye'nin bir an önce tam demokrasiye dönüşünü gerçekleştirmek... İkincisi, CHP içindeki son kavgaların, çatışmaların açtığı yaraları iyileştirerek kapatmak ve barış içinde uyumlu çalışmayı sağlamak...»

Bu hedeflere nasıl ulaşılabilceğini ise zaman gösterecekti.

Yeni parti mi?

Kemal Satır'ın, arkadaşlarıyla birlikte yeni bir parti kuracağı yolundaki haberler üzerine, bu çarşamba günü gazetecilere söylediği şu oldu. «Yazılanlar hakkında bir yorumda bulunmayacağım.»

Satır, hafta başında İstanbul'a gitmiş ve orada izini kaybettirmişti. Nerede, kimlerle görüştüğünü gazeteciler tespit edemediler. Daha doğrusu, bu işin üzerinde fazla duran da olmadı. Olağanüstü Kurultay öncesinde, radyoların gayretiyle ismi tekrarlanıp duran Satır, artık «izlenen adam» olmaktan çıkmıştı. Ama, «yeni bir parti» haberleri, buna rağmen, çarşamba günü bir kısım gazetelerin büyük haberleri arasına geçti. Haber, daha çok, tahminlere dayanıyordu. Ancak Satır, bunlara karşı kesin bir tavır takınmayıp, «yorumda bulunmayacağım» demekle yetinince, bu söylenilerin büsbütün de boş olmadığına inanılmağa başlandı.

Satırcıların önde gidenleri, henüz harekete geçmeseler bile, ilerdeki politik manevralarının ne ol-

ması gerektiğini şimdiden düşünmeğe ve aralarında tartışmağa başlamışlardı. Ortada üç görüş vardı :

1. Yeni parti kuralım. Adına da, Amerika'daki gibi, «Cumhuriyetçi Parti» diyelim.

2. Milli Güven Partisi'yle birleşelim. Belki Feyzioğlu, bizim itibarımızı korumak için partinin adına bir «Cumhuriyetçi» kelimesi eklemeğe razı olur. Hepimiz geçsek, «Cumhuriyetçi Milli Güven Partisi», yani CMGP adı altında ikinci büyük parti oluruz.

3. Bir süre CHP'de kalıp, gruplardaki çoğunluğumuza dayanarak Ecevit'e karşı mücadeleye devam edelim. Onu engelleyebildiğimiz kadar engelleyelim...

Satırcıların önde gidenleri arasındaki görüşler buydu : Ve bu dergi baskıya verilmeye kadar, «Cumhuriyetçi»lerinin de «CMGP»cilerinin de, «Engelleyiciler»inin de arasından bir allahın kulu çıkıp, «Yahu, o kadar uğraştık, beceremedik. Şimdi, sonucu kabullenip, parti disiplinine uyarak, CHP'nin güçlenmesine yardım etsek...» demedi.

düzeltilme

Geçen sayımızda -hani şu, CHP'li bazı gençlerin, «kapağında İnönü hedef olarak gösteriliyor» diye yaktığı sayımız -, «Toplum'dan» başlığı altında, «Geride bıraktığımız, olaylarla dolu hafta, CHP Olağanüstü Kurultayında Satırcılar tarafından hedef alınan TOPLUM için ayrı bir önem taşımaktadır» demiş ve yazıyı şu cümlelerle bitirmiştik :

«Nedense, politikacılarımız, bir yayın organı işlerine gelmeyen bir yazı veya yorum yayınladı mı, bir ard niyet, bir ön-yargı aramak merakından kendilerini bir türlü kurtaramıyorlar. TOPLUM için verdikleri hükümde, bu anlayışın açık izlerini görmek mümkün : "Mademki bu dergi, bizim işimize gelmeyen yorumlar yapıyor, o halde karşıımızdaki ekibin dergisidir."»

Birgün de, bu ön-yargılardan kendilerini sıyrıp, başlarını ellerinin arasına alsalar ve "acaba bu adamların söylediğinde gerçek payı var mı?" diye düşünseler...

Düşünebilseler, bu duruma düşmezlerdi ki...»

Bu satırlarda bazı eksiklikler bulunduğunu, sonradan farkettilik... Eksik kalan kelime ve cümleleri, altlarını çizerek, yerine koyuyor ve yazımızı tekrarlıyoruz :

«Nedense, politikacılarımız ve politika heveslilerimiz, bir yayın organı, işlerine gelmeyen bir yazı veya yorum yayınladı mı, bir ard niyet, bir ön-yargı aramak merakından bir türlü kendilerini kurtaramıyorlar. Bazıları da, kendi davranışlarının sorumluluğunu taşımaktan ürkünce, bir şamata koparıp, dikkatleri üzerlerinden uzaklaştırmak için kendilerine yeni hedef arıyorlar. TOPLUM için verdikleri hükümde, bu anlayışın açık izlerini görmek mümkün : "Mademki bu dergi, bizim işimize gelmeyen haberleri veriyor; mademki bizim işimize gelmeyen yorumlar yapıyor, o halde karşıımızdaki ekibin dergisidir. Mademki, karşıımızdaki kanat, bizi, bazı gelişmelerin sorumlusu görüyor, onların kızdığı dergiye biz de hücum edelim de hiç olmazsa şu birkaç günü atlatalım..."»

Birgün de, bu ön-yargılardan kendilerini sıyrıp, okusalar, okuduklarını anlarsalar, başlarını ellerinin arasına alsalar ve "acaba bu adamların söylediğinde gerçek payı var mı?" diye düşünseler...

Okusalar, okuduklarını anlayabilseler, düşünebilseler bu duruma düşmezlerdi ki...»

TOPLUM YAKILDI

Yakılana değil, yakana bak!

Masanın başında oturan genç adam, «içimizden veya dışımızdan» dedi, «kimden gelirse gelsin, sayın İnönü'ye uzanacak eller, karşılarında en keskin şekilde bizi bulacaktır. İnönü'ye uzanacak elleri kırarız...»

CHP Genel Başkanı seçiminden iki gün önceki cuma günü, bir basın toplantısı düzenleyerek, İnönü'ye bağlılıklarını belirten bu genç adam, CHP Gençlik Kolları Genel Başkanı Süleyman Genç'ti. Basın toplantısından kısa bir süre önce de, satınaldıkları 10 adet TOPLUM dergisini bazı arkadaşlarıyla birlikte yakmış, bir süre, yükselen alevleri seyrettikten sonra, basın toplantısı yapmıştı.

Genç'in belirttiğine göre, TOPLUM'un yakılış nedeni, kapağında bir hedef bulunması ve hedefin tam ortasında ise, İnönü'nün resminin yer almasıydı.

Gençlik Kolları Başkanı, derginin İnönü'yü hedef aldığını, dolayısıyla da, «İnönü'yü korumağa kararlı CHP'li gençlerin protestosuna

CHP Gençlik kollarına mensup birkaç genç, TOPLUM Dergisini yakarlarken, olay yerinde hiçbir foto muhabiri bulunmadığından, resim çekilemedi. TOPLUM okurlarına, kendisinin yakılışına ait fotoğrafı veremediği için üzüntü duymakta, haberi resimsiz bırakmamak için, bir başka yakılma olayına ait bir fotoğraf yayınlamaktadır. TOPLUM, 12 Mayıs günü yakıldı; bundan 39 yıl önce 10 Mayıs akşamı ise, Hitler'in başbakan olmasından 4,5 ay kadar sonra Berlin'de Naziler işlerine gelmeyen kitap ve dergileri büyük nümayişlerle yakmışlardı. «Nazi İmparatorluğu» kitabının yazarı William Shirer, tank olduğu bu olay için, «orta çağlardan beri karşılaşılmayan bir sahne» diyor. Nazilerin kitap ve dergi yakmalarıyla, TOPLUM'un yakılması arasında elbette büyük farklar vardır. Birincisi, ideolojik kalıplar arasına kendini hapsedmiş dar görüşün uygarlığa sırt çevirmesi idi. İkincisi ise, politik bir oyuna girme gayretinin sorumsuzluğu...

hepsi, Mahir Çayan dâvasına bakmakta olan İstanbul 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesine devredildi.

İstanbul 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi, Başkan Tuğgeneral Kâzım Til, Duruşma Hekimi Albay Remzi Şirin, üye Hakim Binbaşı Refik Karadağ'dan kuruluydu. Mahkemenin karara bağladığı son iki dâva, Nahit Töre ve arkadaşları ile eski Milli Birlik Komitesi üyesi İrfan Solmazer ve 84 arkadaşının dâvalarıydı. Nahit Töre ve arkadaşlarının dâvası, 22 nisan günü karara bağlanmıştı. Mahkeme, «Silahlı banka soygunları fide karşılığında adam kaçıрма ve dinamit atılması gibi eylemlerin Anayasayı ihlâl teşebbüs niteliğinde olmadığını» belirtmişti. Bu gerekçeyle, bu suçlardan idam isteğiyle yargılanan Nahit Töre ve Osman Bahadır'ı müebbet; Oktay Kaynak ile Yavuz Yıldırım'ı ise 36'şar yıl ağır hapse mahkûm etmişti. 8 sanık hakkında da beraet kararı verilmişti.

Aynı mahkemenin sonuçlandırıldığı bir diğer dâva da, İrfan Solmazer ve arkadaşlarının dâvasıydı. 3 Mayıs günü 83 sanıktan 34'ü oybirliğiyle, 36'sı oyçokluğu ile beraet etmişti. Sıkıyönetim Mahkemesi, 14 sanık hakkında, silahlı soyguna katılma gerekçesiyle, 1 yıl 8 aydan 36 yıla kadar çeşitli hapis cezaları verdi. Savcı, beraet eden sanıklardan İrfan Solmazer, Ruhi Koç ve Şinasi Maktav hakkında idam cezası istemişti. Mahkeme Başkanı Tuğgeneral Kâzım Til ise, beraet kararına muhalif kalmış, sanıkların müebbet hapsini talep etmişti.

uğradığını» söylüyordu.

Süleyman Genç, basın toplantısında, «TOPLUM'un İnönü'yü hedef aldığını» söylerken, dikkatli bir okur olmadığı izlenimi yarattı. Çünkü, derginin kapağında hedef gösterilen İnönü değil, doğrudan doğruya TOPLUM'un, 28 Nisan tarihli 4'üncü sayısıydı. Derginin içinde de, Satırcıların, Olağanüstü Kurultayda TOPLUM dergisini hedef aldıkları belirtiliyordu. Süleyman Genç, anlaşılan, bu satırları okumadan harekete geçmişti.

Çok kimse böyle düşündü.

İnce hesaplar

Oysa, yakından tanyanlar, CHP Gençlik Kolu Başkanının dikkatli, adamlarını hesaplı atan birisi olduğunu bilirlerdi. Onun böyle bir harekete girişmesinin bir başka nedeni olmalıydı.

İki gün sonra Genel Başkan seçmek için toplanacak Kurultaya katılacak delegelerin «İnönü'ye bağ

lılık» duyguları taşıyacakları düşünülüyor, o zamana kadar İnönü'ye karşı çıkmış olan Gençlik Kollarının bazı yöneticilerinin eski davranışlarını unutturmaları gerektiği hesaplanıyordu. O halde yapılacak şey, önce bir İnönü düşmanı yaratmak, sonra da onu protesto etmektir!

Ve bu düşünce biçiminden yola çıkılıp, TOPLUM, «İnönü'ye uzanan el» olarak ilân edildi ve törenle yakıldı.

Mahkemeler

Bir mahkeme lâğvedildi

Geçtiğimiz pazartesi günü, İstanbul 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi, Milli Savunma Bakanlığı tarafından lâğvedildi. Bakanlığın kararı, İstanbul Sıkıyönetim ve Birinci Ordu Komutanlığına bildirildi. Bu mahkemenin bakmakta olduğu ve bakacağı dâvaların

gene "dalga,,

«...Marksist-Leninst eğilimli Türkiye İşçi Partisi kapatıldıktan sonra Ecevit yönetimine girecek CHP'nin, ılımlı soldan aşırı sola kadar bütün akımların osilatörü (salımlı cihazi) haline gelmesi muhtemeldir. Bu gelişmenin şimdiden başladığını gösteren bazı işaretler vardır..

...Türkiye'de çok iyi organize edildikleri ve geniş mali imkânlarla ve manevi desteklere sahip buldukları bill-

nen ihtilâci sosyalistlerin genç Bülent Ecevit'i etkileri altına almaları tehlikesi de yok değildir...

...Öte yandan gerçek Atatürkçülerin bundan önceki parti kongrelerindeki Atatürk'ün icraatını eleştiren Bülent Ecevit'in yönetimindeki bir partide uzun süre kalma-yacakları ve programı Atatürk ilkelerinden mülhem yeni bir parti kuracakları kuvvetli bir imkân olarak görülmektedir...

Bu satırları yazarlar, Federal Almanya Devletinin resmi propaganda radyosunun (Deutsche Welle) Türkçe servislerindeki Türk pasaportlu ve Almanya ikametgâhlı görevlileridir!

TOPLUM, bunların, Türkiye'de Basın-Yayın Teşkilâtı ve Anadolu Ajansı'ndaki dostlarıyla birlikte tezgâhladıkları oyunun içyüzünü daha önce açıklamıştı (Bak: Sayı 2 «Alman Dalgası»; Sayı: 5 - «Dalga'nın Yeni Marifeti») Belirtmişti ki, Türk kamuoyuna «Almanya'nın Sesi» diye, sanki Almanya'da dinlenen bir ana radyo istasyonu imiş gibi takdim edilen, ama, türkçe yayınları, Türkiye'nin dışında hiçbir yerde teknik olarak da dinlenemeyen, Türkiye'nin içinde de sadece 300 kadar kişinin kulağına ulaşan bu radyonun Türkçe servisi elemanları, Alman âmirlerini atlatıp, görevlerini kötüye kullanmaktadırlar. Görevleri, Türkiye'deki olaylar karşısında objektif kalmak olduğu halde, Türkiye'deki politikacıları, kendi keyiflerine veya siyasal eğilimlerine göre sınıflandırmaya tâbi tutup, kimine yağ yakmakta, kimine posta koymağa kalkmaktadırlar.

İş bu kadarla kalsa, üzerinde durmağa lüzum bile yoktur; insan, 300 dinleyicili bu, dışardan gazelcileri, rakı şişesi başında politika konuşan meyhane gevezeleriyle aynı kaba koyup, kendi haline bırakabilir. Ama bu «Alman Dalgası'nın türkçe yayınları, Türk kamuoyuna, 56 milyon almanın dinlediği Almanca yayınlar gibi takdim edilmekte ve böylece, «Bak, bak.. Almanlar da Nihat Erim'i beğeniyorlarmış ve Ecevit'ten şüphe ediyorlarmış..» havasının yaratılmasına çalışılmaktadır.

TOPLUM, bunları ayrıntılarıyla, iki ayrı yazıda anlattı. Fakat anlaşılıyor ki, bu uyarmalar, bu türkçe yayınları hazırlayan türk pasaportluları da, Anadolu Ajansı'nın ve Basın-Yayın, bu yayınları bültenlerine alan ilgililerini de, hizaya getirmeğe, yetmemiştir. Tam tersine, Köln şehrindeki gazelciler, işi gitkiçe daha da azıtmaya başlamışlardır.

Ne demektir, «CHP'nin aşırı sola kadar bütün akımların osilatörü haline geleceği» kehanetini, resmi bir yabancı radyonun mikrofonlarından yaymak?

Ve hele, ne demektir, Ecevit'in, «Atatürk'ün icraatını eleştirdiği» yalanını bir gerçekmiş gibi bültene geçirip, bu yalana bir de, «gerçek Atatürkçülerin» Ecevit'in yönettiği bir partide uzun süre kalamayacakları fetvasını eklemek?...

Kimdir, «gerçek Atatürkçüler»? Bunu, Türkiye'ye 3000 kilometre uzaktaki Köln Katedralinin tepesinden bakanlar mı tayin edecektir?.

Federal Almanya Devletinin propaganda radyosundan, 14 Mayıs pazar günü, «yorum» adı altında -hem de iki defa tekrarlanarak- yayınlanan bu hezeyanın bir noktasında da, gene TOPLUM'un adı geçiyor. Hezeyanın yazarı şöyle diyor: «...Bizzat Bülent Ecevit'in yayın organı sayılan TOPLUM Dergisi, Türkiye'nin en ciddi gazetecilerinden biri sayılan Cihat Baban'ın bir yazısına atfen (12 Mart'tan ve Sıkıyönetimin den sonra zemin altına kaçan illegal solun) bütün nüshalarındaki mensupları Ecevit'in etrafında toplamaktadır...»

Köln sokaklarında dolaşırken türkçesini de kaybettiği anlaşılan bu «yazar»ın gevedediklerinden, biraz gayretle, şu sonucu çıkarmak mümkün. Demek istiyor ki:

A.Sıkıyönetimden sonra zemin altına kaçan illegal solun mensupları, TOPLUM'un bütün nüshalarında yazıyorlar.

B.TOPLUM, bizzat Bülent Ecevit'in yayın organıdır. Öyleyse bunlar Ecevit'in etrafında toplanıyorlar.

Şimdi dinle, «Alman Dalga»cısı:

A.Türkiye'de neyin illegal, neyin legal olduğuna, Köln'deki Al-

man Propaganda Radyosunun, 100 yıllığına memleket değiştirmiş memurları değil, Türkiye'deki mahkemeler karışır. TOPLUM'a yazarlardan herhangi biri, «zemin altına kaçan illegal solun mensubu» olsaydı, Türkiye'deki mahkemeler bunu, Köln mahreçli jurnallere ihtiyaç duymaksızın, çoktan ortaya çıkarılmış olurlardı. TOPLUM'a yazarlar, Türk Anayasasının ve yasalarının teminatı altındaki fikir özgürlüğü sınırları içinde, düşündüklerini yazmaktadırlar. Ve bunu yaparken de, kendilerine ne «zemin altında», ne de yurt dışında barınak aramaktadırlar; Türkiye'de oturmaktadırlar!

B.TOPLUM, «bizzat Bülent Ecevit'in yayın organı» filan değildir. TOPLUM'un sahibi (kurucusu), Turhan Erker'dir; amacı ise, habercilikte objektif kalarak, Türkiye'de sosyal demokratik akımların yönündeki görüşlere yer vermektir. Türkiye'de sosyal demokratik görüşler, «Alman Dalga»cılarının sandığı, ya da istediği gibi «illegal» değildir. Ve bu «Dalga»cılar isterlerse Köln'deki mikrofonlarından gırtlaklarını yırtınsınlar- olmayacaktır.

Sosyal demokrasinin illegal sayıldığı bir meşhuur ülke ve bir meşhuur dönem vardır: Hitler Almanyası ve 1933'ten 1945'e kadar süren Üçüncü Reich dönemi... Ama şimdi kıta Avrupasının en ileri demokrasilerinden birinin yerleştiği ülkede, iktidarda bulunan partinin adı, Sosyal Demokrat Parti'dir.

Yalnız, anlaşılıyor ki, Almanya'da 30 yıldanberi pek çok şey değişmiş, ama Almanya'ya 30 yıl önce göç eden bu Türk pasaportluların kafası değişmemiştir. Bunlara hatırlatmak gerekmez mi ki, önlere verilen mikrofonlar, artık Goebels'in propaganda bakanlığının, dünyanın her yanındaki sosyal demokratlara şimşekler yağdıran mikrofonları değildir!

TOPLUM'un bu konu üzerinde duruşu, bu yazıyla, üçüncü olmaktadır. Klön şehirden Türk politikası için ahkâm kesip, jurnal imal eden efendileri hizaya getirmeğe bu üçüncü yazı da yetmeyebilir. Ama bilinsin ki, TOPLUM, bu işin peşini, bu rezalete bir son verilinceye kadar bırakın

savunma

Milli Savunmaya yeni yetkiler

Son iki haftanın yoğun olayları, çok önemli bir kanun tasarısının dikkatlerden kaçmasına yol-açtı. Tasarı, sadece bir-iki gazetenin son sayfalarına birkaç satırla yansdı.

Bakanlar Kurulunda görüşülmesi-tamamlanarak kesin şeklini alan «Türk Silahlı Kuvvetlerinin yeniden teşkilatlanması, silâh araç ve gereçlerin yenileştirilmesi amacıyla Milli Savunma Bakanlığına gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişme yetkisi» hakkındaki kanun tasarısı, Parlamente'ye sunuldu.

Devlet Bakanı ve Hükümet sözcüsü Ali İhsan Göğüş, 5 Mayıs günü, bu tasarıyla ilgili bir açıklama yaptı. Buna göre: «Dünya dengesindeki değişimler, jeopolitik durumumuz, yurdun her tarafında mârüz kaldığı tehditler, harp konseptindeki büyük gelişmeler, savunma gücümüzü daha da arttırmamızı gerektirmekteydi. Silahlı Kuvvetlerimizin, yeni stratejik uygulama karşısında, geleceğin savaşlarının konvansiyonel silahlar yerine nükleer silahlarla başlayacağı göz-önüne alınarak, yeniden teşkilatlanması zorunluluk halini almıştı.

Kenelkurmay Başkanlığınca, Yüksek Askerî Şuranın onayı alınarak hazırlanan bu plânın kendi öz kaynaklarımızla karşılanacak olan birinci kısmı, 16 milyar lira olarak hesaplanmıştı. Geri kalan kısmın gerçekleştirilmesi için de dış yardımlar sağlanacaktı. 16 milyar liralık bu plânın, yıllara isabet miktarının Savunma bütçesine ek olarak, özel bir kanunla tahsisi gerekecekti. Savunma bütçeleri her yıl bir artış kaydetmesine rağmen, iç ve dış fiyat seviyeleri karşısında bu bir idame bütçesi niteliğinden öteye gidemediği için, yeniden teşkilatlanma, normal bütçe ödenekleri dışında özel bir ödeneğe ihtiyaç göstermekteydi.

Silahlı Kuvvetlerin yenileştirme ve yeniden teşkilatlandırma işleri bir yılda gerçekleştiremeyeceği için, Milli Savunma Bakanlığına, 16 milyar liraya kadar, gelecek yıllara geçici yüklenmelere girme yetkisi de verilecekti. Aslında, yürürlükteki kanunla ancak gelecek bir mall yıla geçerli taahhüde girişme yetki-

Sorumsuzluk bu kadar olur!

«FRANKFURT (AA) — Üç kızıl anarşistin idam hükümlerinin Ankara'da infaz edilmiş olmasını protesto bahanesi için çoğunluğunu komünist memleketler tebealı yabancıların teşkil ettiği yirmi kadar gencin Türk Havayolları Bürosuna vâki tecavüzleri buradaki işçilerimiz arasında büyük infiale yol açmıştır.

Sayıları dörtüzyü bula Türk işçilerinden müteşekkil kalabalık bir grup, yirmi kişilik müteceviz grubun bu hareketini protesto etmek amacı ile Türk Havayolları Bürosu önüne gelerek «Kahrolsun anarşistler», «Kahrolsun komünistler» diye gösteri yapmışlardır.

Bu arada vak'a mahallinde yakalanan bir müteceviz linç edilmek istenmiş. Caddeden geçen bir tramvay altında kafası ezilmek üzereyken Alman polisi tarafından güçlkle kurtarılmıştır.

Türk işçileri bu toplantıda ayrıca, anarşistlerin bundan sonra yapacakları bu tarz tecavüzlere şiddetle karşı koyacaklarına, bu davranışlara asla mîsaade etmeyeceklerine ve böyle bir olay ânında yakaladıkları mütecevizi derhal linç edeceklerine dair and içmişlerdir.

Bu, bir Anadolu Ajansı haberi. Ve bir insanı sebebi ne olursa olsun linç etmek, bütün medenî devletlerin kanunlarında olduğu gibi, Türk kanunlarına göre de kanun dışıdır. Linç eden, cinayet işlemiş olur; linçe teşvik eden de, cinayete teşvik fiilini...

Bu haberi okuyunca, Anadolu Ajansının bu fiili işlemekten çok uzak kaldığını söylemek mümkün müdür?

Linç bir yana, Avrupa'daki işçilerimizin, «müteceviz» de olsa, komünist de olsa, sadece adam dövmelelerini alkışlar gibi haber yazmanın, işçilerin kaderi açısından da büyük sorumluluğu vardır. Ajansın bu haberini gazeteden okuyup, «Bak, ajans da âferin diyor. İyi yapmışız» havasına giren o 400 işçi, yarın her şüpheli gördüğü adamın yakasına yapışıp dayak atmağa kalkarsa, başına neler gelir ve memleketimizin itibarı ne olur? Ajansın Frankfurt mahreçli haber yazarları ve o haberleri büttene koyanlar bunu biliyorlar mı?

Bilmiyorlarsa, biz söyleyelim: Onları önce polise sevk edip, sonra da, sorgusuz sualsiz, Türkiye'ye iade ederler!..

Anadolu Ajansı habercilerine hatırlatırız: Yurt içindekilere karşı sorumluluk duygusu taşımak gibi bir meraklısı olmasa da, yurt dışındaki vatandaşlarımızın kaderini ilgilendiren konularda, biraz dikkatli olsunlar. Kimden gelirse gelsin ve kime karşı olursa olsun, kaba kuvvete alkış tutmanın tehlikelerini, hiç olmazsa, onlar akıllarına getirsinler!

si verildiğinden, belli bir plân döneminde gerçekleştirilmesi zorunlu olan faaliyetler finanse edilememekteydi. Bu yüzden, «Kanunun süratle yürürlüğe konulmasında hizmet öncelik verme bakımından büyük millî yararlar görülmekteydi.

Sekiz maddelik bu kanun tasarısında, ayrıca, Milli Savunma Bakanlığına 16 milyar liralık geçici yüklenmelere girişme yetkisi verilmesine ek olarak, gerekli durumlar-

da, Bakanlar Kurulu kararıyla, bu miktarın yüzde 15 oranında artırılabilmesi de öngörülmekteydi.

Yurt içinden sağlanamayan ihtiyaçlar, yurtdışından peşin veya kredi usulüyle sağlanabilecekti. Yurt dışından sağlanacak her çeşit silah, araç ve gereç için, normal ithal kotası dışında, öncelikle döviz tahsisi verilecek ve bu kanunu Milli Savunma, Maliye ve Gümrük ve Tekel Bakanları yürütecekti.

VIETNAM OLUM KALIM SAVASI

MISTER ÜBÜ FORMÜLÜ

«Polemoloji», savaşın bilimsel ve sosyolojik incelemesine ve ilen addır. Bu bilim dalı, özellikle Clausewitz'in, savaş, politikanın başka araçla sürdürülmesinde gö en, klâsik ve konvansiyel savaş kuramı ve ilkelerinden oluşur. Bunun formülünü de Übü Baba (*) ortaya atmıştır: «Herkesi öldüreceğim, sonra da çekip gideceğim».

Nice ülkele: i fethedenler böyle yapmamışlar mıdır ?

Vietnam'da Başkan Nixon, başka bir yontemden yararlanıyor. Öngörülen plâna uygun olarak birliklerini geri çekerken, bir komünist zaferine asla izin vermiyeceğini bildiriyor ve Kuzey Vietnam saldırısını durdurmak için ülkeyi bombalarken şu formülü uyguluyor:

«Gideceğim, sonra da herkesi öldüreceğim!»

(Bir Fransız fıkrası)

(*) Übü Baba: Fransız yazar Alfred Jarry'nin, sahnelerimizde de oynanan ünlü «Kral Übü» adlı yapıtının kahramanı.

●1964

5 ağustos: «Tonkin körfezi olayı» na misilleme olarak 17'nci enlemin Kuzeyine ilk hava akımı. Washington'a göre, Kuzey Vietnam gemileri, Körfezde, 7'nci filoya bağlı savaş gemilerine saldırıda bulunmuştu.

●1965

7 şubat: Yüksek Yaylalarda Pleiku yakınında bir ordugâha yapılan Kuzey Vietnam saldırısı üzerine günlük hava bombardımanları başladı.

12-18 mayıs: Bombardımanlara ilk olarak «ara» verildi.

24 Aralık 1965 - 31 Ocak 1966: ikinci «ara». (1968'de hava akınlarının durmasına kadar yedi kez «ara» verilmiştir.)

●1966

24 Temmuz: Hanoi ve Hayfong bölgeleri ilk kez bombalandı.

●1968

31 mart: Başkan Johnson, 20'nci enlemin kuzeyine yapılan bombardımanları durdudu.

7 Nisan: 19'uncu enlemin Kuzeyine yapılan bombardımanlar durduruldu.

31 Ekim: Başkan

son, 1 Kasım (Türkiye tiyle) saat 15'den başlay Kuzey Vietnam'a yapılar va akınlarının tamamen sildiğini açıkladı. Fakat sız «hımaye hareketi» ile likte, silâhlı keşif uçurmadı.

●1969

14 Mayıs: Başkan on, Vietnam'da yabancı ilklerin karşılıklı çekir ateş - kes'in sağlanması Güney Vietnam'ın kendi ceğini kendisinin tâyin e si için bir çözüm önerdi. ris'te Kléber caddesinde gelen barış Konferansı Kuzey Vietnam heyeti kanlığını yapan Xuan Thu öneriyi «saçma» olarak ledi.

4 Ağustos: Ba Nixon'un güvenlik işleri dmanı Henry Kissinger'le zey Vietnam yetkilileri ilk gizli görüştüler.

●1970

7 Ekim: Nixon'un risi: «Genel bir düzen çerçevesinde, Vietnam tam olarak çekilme ta görüşmeğe hazırız.» Bi önerisi vardı: «İki taraf linde bulunan bütün s tutsaklarının derhal ve k sız şartsız serbest bir

Gideceğim ve yok edeceğim!

Vietnam'da savaşın artık, tirmanacak yeri kalmadı. Amerika, çerçevesi fıkrada anlatıldığı gibi, «Gideceğim ve hepsini yok edeceğim!» formülünü uygulamaktadır.

TOPLUM'un yayına hazırlandığı sırada, Güney Vietnam'ın eyalet merkezi Kuang Tri yakınında bir kasabaya 5 bin kişilik bir Güney Vietnam birliği indirildi. An Lok çevresinde Kuzey Vietnam baskısı artıyor. Japon televizyonu, Birleşik Amerika'yla Sovyetler arasında gizli görüşmelere başladığını ileri sürdü. Moskova radyosu, 8 Sovyet şilebinin Hayfong'a doğru ilerlediğini bildirdi. Mayınlardan henüz zarar gören yok.

ması.»

●1971

31 Mayıs : Nixon'a göre, Birleşik Devletler, bütün savaş tutsaklarının karşılıklı olarak salıverilmesi ve ateş kes karşılığında bütün birliklerinin çekilme tarihini tesbihte hazır. Başkan Nixon, Kuzey Vietnam'ın 26 haziranda bu öneriyi geri çevirdiğini ve 9 maddelik kendi plânlarını özel olarak sunduklarını belirtti.

1 Temmuz : Geçici Devrim Hükümeti'nin Paris'teki temsilcisi Bayan Binh, yedi maddelik bir barış plânı önerdi.

●1972

Ocak - Nisan 1972 : Amerikan uçakları, 100'den fazla «himaye hareketi» ne girişti.

25 Ocak : Nixon'un sekiz maddelik plân teklifi, «Birliklerin çekilmesi, tutsakların serbest bırakılması, Güney Vietnam'da Nguyen Van Tiyö'nün istifasından sonra yeni başkanlık seçimlerine gidilmesi» ni kapsıyordu.

24 Şubat : Amerikan bombardımanlarını protesto için Kuzey Vietnam temsilcileri Paris Konferansına katılmadılar. Konferans çalışmalarına 16 Martta başlama ka-

rarı aldı.

23 Mart : Amerikan delegasyonu; Hanoi, «görülebilir teklifle» getirmediği, oturlara gelmeyeceğini açıkladı.

30 Mart : Askerden arındırılmış bölge yakınındaki Güney Vietnam mevzilerine Kuzey Vietnam ve Vietkong saldırısı başladı. (Sonraki günlerde saldırı, Yüksek Yaylalar bölgesine yayılacaktır.)

6 Nisan : Amerika, «Kuzey Vietnam birliklerince, askerden arındırılmış bölgeden başlayarak Güney Vietnam'ın istilasına misilleme olarak», Kuzey Vietnam'a hava akınlarını yeniden başlattı. Savaşlar, Saygon bölgesini de etkisine aldı.

7 Nisan : Çeteciler, Lok - Ninh'i aldılar ve An - Lok'u tehdide başladılar. Savaş, beş haftadır, gelişerek sürüyor.

10 Nisan : B - 52'ler, Kuzey Vietnam'da Vinh'i ilk kez bombaladılar.

12 Nisan : Kuzey Vietnam delegasyonu, Paris Konferansının toplanmasını istedi.

16 Nisan : Amerikan uçakları, Hanoi çevresini, şehri ve Hayfong limanını bombaladı.

17 Nisan : Kuzey Viet-

nam Mıgleri, 7'inci Filonu, bir gemisine saldırdılar.

18 Nisan : Amerikan Savunma Bakanı Melvin Laird, «Güney Vietnam'a düşman saldırısı devam ettikçe Kuzey Vietnam topraklarının bombalanmadık hiç bir kısmı kalmayacaktır» dedi.

20 - 24 Nisan : Nixon'un güvenlik işleri danışmanı Henry Kissinger, Moskova'ya gizli bir gezi yaptı.

21 Nisan : B - 52'ler Hanoi'ye 130 Km. uzaklıktaki Than-Hoa eyaletini bombaladılar. Çeteciler, Kortum ve Pleiku çevresindeki kırık alanları ele geçirdiler.

26 - 29 Nisan : Yüksek Kademe'de bir Sovyet heyeti. Hanoi'ye gitti.

27 Nisan : Paris Konferansı, çalışmalarına yeniden başladı. Nixon'un demeci. «Birleşik Devletler, Vietnam'da kendisine güvenen milyonlarca kişiye ihanet edemez. Böyle bir durum, ahlâki değerlerimizi inkâr uluslararası ki yönetici rolümüzü terk demektir.» Nixon, 1 temmuzdan önce 20 bin Amerikan askerinin geri çekileceğini açıkladı. Kuzey Vietnam'ın ünlü görüşmecisi Le Duc Tho, Paris'e giderken, Pekin ve Moskova'ya uğradı.

28 Nisan : Kamboç'un başkenti Phnom - Penh, çetecilerin büyük baskısı altında.

29 Nisan : Vietnam'ın imparatorluk devrindeki başkenti Hue'yi savunan Bastogne üssü boşaltıldı.

30 Nisan : Nixon, Teksas'ta, Güneyde bir komünist rejimin yeleşmesine izin vermeyeceğini bildirdi. Kuzey Vietnamlı görüşmeci Le Duc Tho, Paris'e gitti.

1 Mayıs : Kuang - Tri kenti düştü.

2 Mayıs : Nixon'un danışmanı Kissinger, Paris'te, Le Duc Tho ile görüştü.

4 Mayıs : ABD, Paris Konferansı çalışmalarını süresiz olarak erteledi.

5 Mayıs : Bir komünist komando birliği, Kamboç'un başkenti Phnom - Penh'e girdi.

8 Mayıs : Amerikan uçakları, Hanoi yakınındaki Ha - Tay, Nam - Ha, Hoa - Binh, Yen - Bay ve Ninh - Binh eyaletlerini bombaladı. Nixon, Ulusal Güvenlik Konseyini toplantıya çağırdı.

9 Mayıs : ABD uçakları, Hayfong dahil, Kuzey Vietnam limanlarını mayınladı. Abluka başladı.

BİR TEHLİKE İŞARETİ
Her yer tehlikeli...

Geçtiğimiz hafta, Vietnam'ı dünyadan habersiz gibi duran, dış politikayı, sayfa doldurmak için, akşam gazetelerinin verdiği ajans bültenleriyle geçiştiren Türk basınında bile ilk sayfalarda manşete çıkarttı «ABD, Kuzey Vietnam'ı abluka aldı».

Başkan Nixon 8 Mayıs Pazartesi günü saat 21'de (Türkiye saatıyla 9 Mayıs Salı sabahı saat 3'de) televizyonda yaptığı konuşmada, Kuzey Vietnam'ın bütün limanlarının mayınladığını, bu limanlara gemi girişinin yasaklandığını ve Kuzey Vietnam üzerine yapılan bombardıman uçuşlarının öncelikle

demiryolu ve ulaşım noktalarını hedef alacağını açıkladı.

Ablukanın kaldırılması için Nixon'un iki şartı vardı :

1. Bütün Amerikalı savaş tutsaklarının serbest bırakılması,
2. Bütün Çin Hindinde, yalnız Güney Vietnam'da değil, Laos ve Kamboç'da da, uluslararası gözetim altında, ateş-kes uygulanması.

Hayfong ve öteki beş küçük limana bırakılan mayınlar, yabancı bandıralı gemilerin çıkışına imkân vermek için, 11 Mayıs günü harekete geçecek şekilde, elektronik kumanda ile ayarlanmıştı. Nixon, iki şartı yerine getirildiği takdirde ise

ilk kez kesin bir vaadde bulunuyor ve «bir uçtan ötekine bütün Çin-Hindin'de askeri harekâtı durduracağız ve Güney Vietnam'daki bütün Amerikan kuvvetlerinin dört ayhık bir süre içinde geri çekilmesine geçeceğiz» diyor;

Sovyetlere de ilk kez, «Hanoi'nin uzlaşmaz tutumuyla, birlikte çizdiğimiz dünya barışı perspektiflerini karartmasına izin vermeyiniz. Hiç bir Sovyet askeri Vietnam'da tehdit altında değildir. Oysa 60 bin Amerikan askeri tehdit altındadır. Biz, ilişkilerimizi artırmaya hazırız. Başaramazsak, bu, sizin sorumluluğunuz olacaktır» çağrısında bulunuyordu.

Amerika, Nixon'a saldırıyor

Bütün dünyanın gözleri, Vietnam'a çevrildi. Altın fiyatları yükseldi. Amerika Birleşik Devletleri'nden çok sert tepkiler gelmeğe başladı. Demokrat Parti'nin başkan adaylarından senatör Mc Govern, Nixon'un üç yıllık, «savaşı vietnamlaştırma» çalışmalarının çöktüğünü söylerken, senatör Humphrey, «Nixon, 3'üncü Dünya Savaşı ile flört ediyor» diyordu.

Dış politika yazarlarına göre, abluka, akla ve hayale gelebilecek her türlü çareye başvurulmasına rağmen, yardımın Kuzeyden Güneye aktığı meşhur «Ho Şi Minh Yolu»nun kesilememesinin bir sonucudur. Ancak etkili olup olamayacağı tartışmalıdır. Le Monde'un Hanoi'ye gönderdiği ünlü gazeteci Claude Julien'e göre, Kuzey Vietnam hazırlıklıdır. Muhtemel her türlü harekâta karşı, her Kuzey Vietnam köyü on çeşit plân hazırlamıştır. Kuzey Vietnam, komünist kamptaki

SAVAŞLARIN DEĞİŞMEYEN GÖRÜNÜMÜ : Kan ve dehşet

ayrılıklardan şimdiye kadar başarıyla yararlanmasını bilmıştır. Bu yüzden, Moskova'dan, Çin üzerinden yardım alması dahi düşünülebilir.

Moskova ile Pekin'in arasının açık olması yüzünden, bu son ihtimalin zayıf olduğu ileri sürülmektedir. Ancak, denizden yardım yolu kapanan Hanoi'nin şimdilik mühimmat stoku bir süre yetse de, komünist blok dayanışması baskısıyla, Sovyetlerden Çin yoluyla yardım alması da beklenilebilir. Nükleer silâh kullanılamaz!

Nixon'un durumu, seçim yılında hiç de parlak değildir. Nixon'un, iki yıl önce, 1970 nisanında Kamboç'a müdahaleye karar verdiği zamanki sözleri şöyleydi : «Tekrar seçilmemeyi, görevimi yerine getir-

meye tercih ederim. Amerika'yı ikinci sınıf bir güç halinde yüzsek sen yıllık tarihinde ilk kez yenilmiş olarak görmek istemem».

Yenilen bir başkan seçim kazanabilir mi?

Ancak taktik bile olsa, nükleer silâhların kullanılması beklenmemektedir. Böyle bir davranışın büyük siyasal tepkilere yol açması bir yana, üstelik, kitle halinde Güney Vietnam halkını da öldürmekten ve Amerikan askerlerinin canına kıymaktan başka bir işe yaramayacağını Nixon da bilmektedir.

Bu arada, Nixon'un 22 Mayıs'ta yapacağı Moskova gezisi için yoğun çalışmalar devam etmektedir. Başkan, Millî Savunma danışmanı Henry Kissinger'le birlikte, Maryland'daki Devlet Başkanlığı yazlık evinde, ayrıntılar üzerinde çalışmaktadır. TOPLUM'un yayına hazırlandığı ana kadar, gezinin gerçekleşmeyeceği hakkında bazı kuşku dışındaki hiçbir haber alınmış değildir. Zirve toplantısında bir çözüm bulunacak mıdır? Dış politika yorumcuları, «bu konuda ilerleme kaydedilebilir, fakat Kremlin de anahtarların tamamına sahip değildir» demektedirler. Küba sorununda Sovyetlerle pazarlık mümkün olmuştur. Ancak, burada inatla direnen Kuzey Vietnam, bir yerde, kimseye tâviz vermemektedir. Bu yüzden, Vietnam savaşının yol açtığı gelişmeler duracağına benzememektedir.

AMERİKAN ASKERLERİ : Yüreklere vatan hasreti...

Sosyal Sigortalar

Tehlike Çanları

Tosyal Sigortalar Kurumu'nun, son bir yıl içinde işçi emeklilerinin net gelirlerinde yükselme olmadığı halde, içine düştü parasal durum, Çalışma Bakanlığını korkutmuş benzemektedir.

Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner'in, başına geçtiği günden bu yana yapılmasını veya devam etmesini istediği araştırmaların başında da Sosyal Sigortalar Kurumu ile ilgili olanlar gelmektedir.

Türkiye'nin ilk üyelerinden biri olmakla övündüğü Uluslararası Çalışma Örgütü'nün, yine bizim tarafımızdan kabul edilen bir anlaşmasına göre, hiçbir dünya ülkesinde, çalışanlara verilen sosyal güvenlik hakları, daha sonra, her ne sebeple olursa olsun, geri alınamamaktadır. 12 Mart'tan bu yana zaten bütün Avrupa'nın ve giderek dünyanın nazarları altında kalan Türkiye, belki de bu sebepten, Sosyal Sigortaların bugüne kadar verdiği haklardan bir geriye dönüş yapamaz duruma gelmiştir. Bu durumu türlü demeçleriyle ifade eden Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner de, Sosyal Sigortaların para bakımından daha zengin hale getirilmesi

için alınacak tedbirlerin, hiç bir şekilde, verilmiş sosyal güvenlik haklarını zedelemeyeceğini söylemiştir. İflasa Doğru

Çalışma Bakanlığında uzmanlar seviyesinde yapılan ön araştırmalar, Bakanın endişelerini doğrulamış ve birçok sigorta kolunun zarar ettiğini ortaya koymuştur.

Hem işçiye verilmiş hakların geri alınmaması, hem de işçi ve işverenden daha fazla külfet altına girmelerinin istenemediği bu meselelerin şimdilik görünüşü şöyledir:

① Hastalık, analık sigortalarının parasal durumu gelir artışı göstermektedir. Bunlardan hastalık sigortası, eskiden beri zarar eden bir sigorta kolu olagelmisti. Analık sigortası ise, eskiden beri düşük bir düzeyde devam etmektedir.

② Malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarında son yıllarda olağanüstü artışlar olmuştur. Yani SSK, önceden alıp çoğaltma imkânı bulamadığı paraları ödemektedir.

③ Sigorta fonlarının işletilmesinde uygulanan usuller esnek, verimli ve güvenli olmalı, ancak gelir artışı sağlamalıdır. Bugüne kadar korkak bir işletme politikası uygulanmıştır.

④ Yönetimde denge sağlanmalı, bu dengenin kolayca bozulması önlenmeli, pahalı bir yönetimin uygulaması yerine ucuz ve daha verimli yönetim biçimleri seçilmelidir.

Hamam Suyuna

Hükümetlerin reform politika-

ları içinde yer almasa da, Çalışma Bakanlığında gerçekten bir reform düşüncesi içinde hazırlandığı bildirilen Sosyal Sigortalar Kurumu'nun bugün aldığından ve kazandığından daha fazla para öder hale gelmesinde, elbette ki, «ekonomik anarşistler» diye adlandırılmış siyasi iktidarların rolü büyüktür. Kötüye kullanma yolu kapatılmadan ve hattâ bu tür uygulamaları teşvik eder biçimde hazırlanan türlü kanunlarla son üç yıl içinde Sosyal Sigorta mevzuatında yapılan değişiklik, bugün Sosyal Sigortalar Kurumu'nu eksik ve aksak bir uygulama içine itmek üzere-dir.

Sigorta emeklisi sayısındaki artışı teşvik eden ve Türkiye'yi bir «emekliler cenneti» haline getirmeyi amaçlayan uygulama belki, genç kuşaklara iş alanı açmak amacı açısından savunulabilirdi. Ne var ki, Sosyal Sigortaları, prim olarak kendisine ödenmemiş paraları emekli aylığı olarak dağıtma zorunda bırakan Demirel İktidarları, şimdi, işbaşına gelen ve gelecek bütün hükümetlerin elini kolunu bağlamış bulunmaktadır.

Çalışma Bakanlığı uzmanlarının vardıkları ilk sonuç, malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına, eş-dost belgesi ile girme imkânının sınırlandırılması olmuştur. Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner'in de, çalışan kitlelerin tepkisine hedef olmamak için üstü kapalı bir biçimde ve «Borçlanma başvuruları ve belge sunma süreleri sınırlanabilir» diyerek belirttiği bu sonuç, eğer uygulanabilirse, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun, prim olarak alıp işletme imkânı bulamadan, bir tanıdğından veya, sahtecilikle, türlü yerlerden alınan eski hizmet belgelerini ve borçlanma taleplerinin hepsine cevap vermemesi imkânını sağlayacaktır.

Eğer şimdiden kesin sonuçlu ve uzun vâdeli tedbirler alınmazsa, Sosyal Sigortalar kendi milyonluk yönetiminde çalışanlara bile aylık veremez hale gelecektir.

Türk-İş de tartışmaya katılıyor

Çalışma Bakanı Uzuner, Sosyal Sigortalar kurumunu kurtarmak için çareler ararken, çeşitli çevreler-

tadır. Bu konuda bir süre sessiz kalıp, Uzuner'in çalışmalarının sonuçlanmasını beklemiş olan Türk-İş de, söylentilerin artması üzerine, tartışmaya katıldı ve görüşlerini açıkladı.

Türk-İş'in, Sosyal Sigortalar Kurumu ile ilgili tartışmalar hakkındaki teşhisinde, işçi haklarının geriye götürüleceği endişesinin izlerini bulmak mümkündür: «Son günlerde Sosyal Sigortalar Kurumu'nun durumu ile ilgili olarak yayılan haberlerde, Kurumun iflâs etmek üzere olduğu belirtilmekte ve bir kısım çevrelerde de, bu duruma, işçilerin sosyal güvenlik haklarının sebep olduğu görüşü yayılmak istenmektedir.»

Türk-İş Genel Sekreteri Tunç'un yaptığı açıklamaya göre, «Türk-İş, işçilerin mevcut sosyal güvenlik haklarının geriye götürülmesini kabul etmeyecek»tir. Tunç, konuyu bir başka açıdan ele alarak, Kurumun iflâsın eşğine gelmiş olmasının nedenini «siyasi otoritelerin müdahalesi»nde aramakta ve «Türk-İş yıllardanberi, Sosyal Sigortalar Kurumu fonlarına haksız yere el uzatılmasına, bu fonların amaçları dışında kullanılmasına karşı çıkmış; Sosyal Sigortalar Kurumunun temelinde sadece işçiler adına işverenler tarafından yatırılan paranın bulunduğunu yetkililere durmadan hatırlatmıştır» demektedir.

Türk-İş, konuyu Anayasa açısından da ele alarak görüşünü şöyle açıklamaktadır:

«Anayasamızın devlete yüklediği, her yurttaşa sosyal güvenlik sağlanması görevini, işçiler, devlete yük olmadan kendi kendilerine gerçekleştirmektedirler. Oysa, yer yüzünün birçok uygar ülkesinde, çalışanların sosyal güvenliklerinin sağlanmasına devlet de katkıda bulunmaktadır.»

Sosyal Sigortalar Kurumunun kurtarılması için önerilen bazı tedbirlere de değinen Türk-İş Genel Sekreteri, «asla geriye dönüş kabul etmeyecekleri» maddeleri şöyle sıralamaktadır:

▷ İşçilerin 55 yaşında emekli olmaları,

▷25 yıllık çalışma süresinden sonra emeklilik hakkının kazanılması,

▷Emekli olan işçinin son maaş ortalamasının % 70'ini emekli aylığı olarak alması.»

TÜRKİYE NOTLARI

kıralın kardeşi

— Vatansever miii?

Yeşil camgöz adam, kulağıma eğilmişti, bunu sorarken:

— Vatansever miii?

Benim o kadar iddiam yoktu. Kimsenin vatanseverliğinin altimetresini cebimde taşıyordum.

Hilton'un uğultusunda, bir köşeye kısırlanmış bir yazar-çizer grupuyduk. Yeşil camgöz adam, sonradan, yampiri yampiri, bize yaklaşmıştı. Aramızdan kimi tanyordu, kimi tanıyordum, bilemem. Derli toplu, gençlendi. Belki çorapları, belki kravatı, genel seviyesinde indirim yapıyordu. Belki de her tarafına sinmiş şüpheli bir muhabbetlilik...

Cevap veremedim, alık alık, bilgiç bilgiç gülümsedim. Kimsenin vatanseverliğinin altimetresi bende yoktu, o başka; fakat, o kadar tabii birşeydi ki yurtsevgisi, hele her taşının altında bir şehidin yatınca... Bu genç adam, böyle sevgileri yeni öğreniyordu, besbelli; böyle tabii, has ekmeğe, halis süt gibi sevgileri...

Ona gülbüz Selçuk türklerini sorsam, bir nevi anarşist sanacaktı. Ona Bilge Kağandan dem vursam, bön bön bakacaktı. Ona Mimar Sinan'ın, Süleymaniye Camii'nin kuzey tarafında bir Korent sütünü diktiğini anlatsam, «Vay hain!» diye hırçınlaşacaktı. Kalbimi basarım! Ve başkasının yurt sevgisini ölçmek için kendinde yetki görüyordu.

Kimdi buuu?... Kuzum, kimdir bunlar? Kendilerine bir teşkilâta mensup süsü veren adamlar?... Hiçbir ciddi teşkilât, böylelerini sinesinde barındırmaz. Şimdiye kadar ki inancım o merkezde...

Kimdir bu sıkıcı, bu gayretkeş, bu ilkel adamlar?

— Nimet Arzıkçım, aman dikkat et, cahili ürkütüyorsun... Böyleleri sana düşman olurlar. Bak, zavallı Üçüncü Selim, cahili ürkütmüş de, âkibeti ne olmuş?...

— Sahi, yazık olmuş Üçüncü Selime!..»

Gelin, size bi hikâye anlatayım:

Hâlâ hayatta bir kıralın, sulu-çapkın bir kardeşi var imiş. Çok güzel, kara gözlü, sahibikten sarı saçlı, sarmaşıklar gibi incecik bir kıza tutulmuş ve rahat vermemiş...

Kızın, zrampa gibi üç erkek kardeşi varmış. Bir gün, sulu-çapkın prensi, kızkardeşlerine davet ettirmişler, evlerine. Memnun, mesrur, erimiş bakışlarla, bir dev çoğan gibi bir buket elinde, kapıdan girer girmez, üstüne çullanıp, bir «tok» dövmüşler «Kıralın kardeşiyim, sizi asarım keserim» diye, can acısıyla bağırırken, dayağın doz ve şiddetini daha da artırırlarmış: «Vay, bir de kıralımızın kardeşi olduğumu iddia ediyor!... Vaay, bak kerataya!»

— Neden bu hikâyeyi anlattın, Nimet Arzıkçım?..

— Hiiiç... Uslu uslu yazılar yazıyoruz ya, ondan.

NİMET ARZIK

Sakala bıyığa dokunmuyoruz ya, ondan... Neden olabilir?...

— Vatansever miiii?... (Camgözün sesi kulağımda hâlâ..)

Çeviriyorum da gâvurca :

-Est-il bon patriote?

-İs he a good patriot?

-Cxy on yest dobrem patriotem?...

Komikten de fazla geliyor bana, sıkıcı geliyor, ilkel geliyor, içtenliksiz geliyor!

Hilton Oteli'nin holünde, kenara kısıtlanmış bir yazar-çizer grupuyduk, kısıtlanmış kısıtlanmış oturuyorduk, camgözün yanında...

Yeni TRT tasarısı ne getirdi?

Tahtalara dokunun. Salavat getirin. TRT'den söz edeceğiz. Bu kadar tedbire lüzum var mı?

— Var!

Çünkü, Sayın Musa Öğün'ün, TOPLUM'a, mahkeme kanaliyle gönderdiği iki tekzihi okudum .

— Beğendin mi?...

— Hayır! Bir kere soğukkanlı tekzipler değildi. Sonra, «mahkeme kanaliyle» oluşu bana sempatik gelmedi. Nasıl olsa, TRT Genel Müdürünün tebliğini koyardı TOPLUM. Sonraaa... TOPLUM'culara karşı kullanılan «kasıtlı» kelimesini, sevgili okurlarım, beğenmiyorum, kabul da etmiyorum!...

Kimmiş kasıtlı? Kim, neye kastetmiş?.. TRT, herkesin olduğu kadar bizim de! Hattâ bana kalırsa, daha fazla bizim! Aramızda bu müesseseye emek verenler var eskidenberi!

Her ufak veya büyük tenkidin böyle bir tepki doğurmasını yadırgıyorum.

Şimcik... Yeni TRT kanunu ne getirdi? diye başlayabilir miyiz söze?

Şunları getirdi ilk ağızda :

1) Yetkisi son derece kısıtlı bir Yönetim Kurulu, temennili bir Danışma Kurulu...

2) Zırhlara bürünmüş, bir yöneticilik makamı...

3) Hâkimlerin admınıztrasyonda görev alma keyfiyeti...

4) Tarafsızlık!...

(Son derece «kasıtsız» olarak, o tarafsızlıktan da söz edeceğiz. Hele şöyle şu ufaklık tefecik, çırpıştırma yazımın yankısını tartayım... Kasıtsız olduğumuza inandırırım. Tekrar ediyorum : Ka-sıt-sı-sız!... Ka-sıt-sız!)

Karaoşmanoğlu'nun yeni görevi

Memnunum. İş Bankası Yönetim Kuruluna girmiş, Attilâ Karaoşmanoğlu.

Bir zamanlar, Birinci Erim Kabinesinde, sal-

dırılara en çok hedef olmuş kişi oydu. Gelin, sizinle evine varalım.

Ev... Orta halli bir evdi, seksenbeş basamağın sonunda varılan bir çatı katı.

Salon, mütevâzi bir saiondu, ve azıcık çocuksu. Tavandan, yay ucunda bir canavarlık bakıyordu.

Kullanılmıyan şöminenin önünde, evin beyinin rahat, yeşil, başı yastıklı koltuğu vardı, çalışabilsin, düşünebilsin, dinlenebilsin, sallanabilsin diye...

Esmem, çekik gözlü, güleç, genç bir kadın, evin sahibesi, etrafına içindeki dengeyi yaymıştı. Koyu renk güzel bir çocuk, belki on, belki onbir yaşında, «Baba» diyordu, dolu dolu. Dolu dolu da cevap alıyordu.

Attilâ Karaoşmanoğlu'nun evindeydik; dün yetkili, dün kudretli, dün göklere dek övülen, daha sonra, «vaaaay aay» diye yerilen, bugün unutulmağa yüz tutan, apolilik uzman;

Ben, bu cins insanların unutulmasını istemem, göstermelik tarafları olmiyan insanların işlerine sahip... Daha ülkeye nice hizmetler edebilecek insanların... Siz, unutulmalarına razı mısınız?

Onun için, epey maddi sıkıntıdan sonra, getirildiği yere getirilince, coşkuya geldim... Sevincimi okurlarımla paylaşmak istiyorum!

Tane tane konuşuyordu, Karaoşmanoğlu, dizi dizi konuşuyordu, sâkin sâkin konuşuyordu. Bildiği sahayı iyi biliyordu. Ülkeyi... tam biliyor diyemem. Tam, kim biliyor ki? Tasnif edilmemiş bir hazine gibi ülke!...

İlk Reform Kabinesinin onbir üyesinden uzun zaman «enayilik ettiler» diye bahsedildi, vatandaş oldukları unutulup, daha da ileri gidildi. Bırakın fikirlerini, bırakın bazı hatalarını, pişmemişliklerini, ilk Reform Kabinesi, özelliği olan kabineydi... desem, çok mu kızılır bana?

Bir kere, sağlamaştırdıkları bir müessese var : İstifa müessesesi!... Az mı? Başka bir özelliği : Programı, kendinden önce hazırlanmış olması!

— Ee, bu hep öyle değil mi?

— Yooo... İnceleyin, görürsünüz!

Programın daha iyisi hazırlanamaz mıydı? Pek tabii hazırlanırdı. Uygulamak meselesine gelince... Uygulamak bambaşka mesele, bütün iyi niyetlere rağmen, zor bir mesele!

— Peki, ne oldu sana?... Niye eskimiş bir geçmişe döndün?

— Sevindim de, Karaoşmanoğlu'nun tâyinine, ondan!...

«Baba» diyordu, dolu dolu, güzel, esmer üzre oğlan. Güleç bir denge hâkimdi eve... Göstermelik, hiçbirşey yoktu çevrede. Kimse, kendisinde olmayan bir şeyi taslamıyordu.

bir hava korsanı

Bomba değil, pusulacak!

United Air Lines'ın 855 sefer sayılı dev Boeing 727 uçağı, 6 nisan günü öğleden sonra New York'tan havalandı. Uçakta 85 yolcu bulunuyordu. İstikamet, Denver üzerinden Los Angeles'ti.

Uçak Denver havaalanına indiği zaman, vakit öğleyi geçmişti. Yeni yolcular güneş altında uçağa yöneldiler Aralarında, yolcu manifestosunda adı «A. T. Johnson» olarak geçen bir genç adam da bulunuyordu. Güneş gözlüklü, bıyıklı ve kabarık siyah saçlı bu gencin, ilgi çekici bir tipi vardı.

Uçak havalandıktan az sonra A. T. Johnson, servis ziline basarak hostesi çağırdı. Gülümseyerek yanına gelen hostesinin eline, hiç konuşmaksızın, bir kâğıt parçası sıkıştırdı. 24 yaşındaki hostes Diane Hearn, elindeki pusulaya göz atar atmaz şaşkına döndü. Kaptan pilota hitaben yazılmış sadece birkaç kelimecik vardı pusulada: «Elbom-bası - emniyeti açık - bir tabanca»

Uçakta bir korsanın bulunduğunu mürettebat derhal anladı. Yalnızca yolcular, durumdan haberdar edilmediler. Nasıl olsa, Mr.

A. T. Johnson da bu konuda bir şey söylememiştir.

«Mr. A. T. Johnson» kimdir?

Asıl adı Richard McCoy olan bu genç adam, 29 yaşındaydı. Evliydi ve bir de kız çocuğu vardı. Vietnam'da «Yeşil Bereliler» safında çarpışmış ve cesaret madalyası ile taltif edilmişti. Çok usta bir pilottu. Ancak, Vietnam'da geçirdiği deneyler, genç McCoy'u, babasının deyişle, «tuhaf bir adam» haline getirmişti. Gerçekten savaş, McCoy'u çok değiştirmişti. Nitekim, Vietnam'dan dönünce, memleketi Provo kentindeki Brigham Young Üniversitesine girişi, kendisini tanıyanlarca hayretle karşılanmıştı. Amerika'nın belki de en sıkıcı özel üniversitelerinden biri olan «Brigham Young»a yalnızca Mormon mezhebinin gereklerine «evet» diyenler devam edebiliyordu. Sigara, çay, kahve veya koka-kola içilmi-yeceğine, alkol kullanılmıyacağına ve saçın kısa kestirileceğine dair, mezuniyetten önce, yemin ettirili-yordu. Ve McCoy, Vietnam dönüşü, böyle bir üniversitenin Polis akademisine yazıldı.

McCoy'un karısı kemik veremiy-di. Sağ elinin durumu gittikçe kötü-leşiyordu. Kullandığı bütün ilâçlar derde deva olmuyordu. Ameliyat gerekliydi. Bu da, para demektir. Çaresizlik içinde kıvranan genç McCoy, bir uçak kaçırma olayını hatırladı. Gazetede okumuştur: 1971 kasımında bir uçak kaçırılmış ve korsan, içinde 200 bin dolar bulu-

McCoy, karısı ve çocuğuyla
Ünlü Vietnam pilotu

nan bir çantayla kendini uçaktan boşluğa bırakıvermişti. Bir daha da yakayı ele vermemiştir. Usta bir pilot ve paraşütçü olan McCoy, aynı işi neden kıvrımasındı?...

Bir akşam, sohbet sırasında, projesini yakın bir arkadaşına açtı: «Uçak ve mürettebat için 500 bin dolar fidye istenebilir. Bu da, bayağı kârlı bir iş olabilir...» Sonra şöyle devam etti: «Bir korsanın, hava şirketine ait bir paraşitle uçaktan atılması kendisi için çok tehlikeli olabilir. Zira, bu paraşütlere küçük bir telsiz cihazı yerleştirilmiştir. Paraşüt açılır açılmaz bu telsiz, sinyaller göndermeğe başlar. İnsan, yere indiği anda da, polisi ensesinde bulur. Bu yüzden, önce, şirkete ait bir paraşüt uçaktan atılmalı, sonra korsan, kendi özel paraşütüyle uçağı terketmelidir. Böylece, polisi atlatmak çok daha kolaylaşabilir.»

Plan uygulanıyor

Siyah bir peruk satın aldı. Bir takma bıyık edindi. Bir de güneş gözlüğü. El çantasına da paraşütünü yerleştirdi; «Mr. A. T. Johnson» takma adıyla, New York'tan gelen Boeing 727'ye bindi. Hostesinin eline pusulayı sıkıştırdıktan sonra, yerinden kıvıldamadı; herşeyi oturduğu yerden yönetti. Sol elinde el bombası, kucağında tabancası duruyordu. Emirlerini, oturduğu yerden pilot kabiniyle yazılı ola-

«Mr. A. T. JOHNSON» ATLIYOR FBI'nin kucağına

geles'a değil, San Francisco'ya inecek. San Francisco'dan 500 bin dolar ve iki paraşüt alınacak» Boeing 727, az sonra San Francisco havaalanına indi. Mr. A. T. Johnson, önündeki koltukta oturan 21 yaşındaki William Coggin'in omuzuna dokundu. Coggin, yanında muhafızı olduğu halde San Quentin cezaevine giden bir mahkûmdu. Emre itaatte kusur etmedi; doğruca kaptan pilota giderek emri iletti: «Pilot, içinde 500 bin doların bulunduğu çanta ve iki paraşütü alıp gelecek.» Emir derhal yerine getirildi. Arkasından bir emir daha geldi: «Yolcuların hepsi uçağı terkedecek ve yakıt ikmali yapılacak.» Bu da yerine getirildi ve Boeing 727 tekrar havalandı.

Kısa süren mutlu luk

Mr. A. T. Johnson'un elinde, resmi seyrüsefer bülteni vardı. Buna göre, 4000 metre yükseklikte uçağın uçuşunu yönetebiliyordu. Uçak, zig-zag rotası izliyordu: Rocky dağlarının üzerinden Colorado, Nevada ve Utah arasında mekik dokuyordu. Nevada üzerinde bir yerde, «United Air Lines»a ait iki paraşüt uçaktan atıldı. McCoy'un tahmin ettiği gibi paraşütler açılır açılmaz sinyal vermeğe başladılar. Aynı anda, Amerikan hava kuvvetlerine ait iki Starfighter jet uçağı, polis helikopterleri havalandı. Polis arabaları, büyük bir hızla paraşütlerin yöneldiğı yere doğru hareket ettiler.

Korsan, uçağın rotasını son bir kez daha değiştirtti ve özel paraşütüyle kendini boşluğa bıraktı. Ne var ki, kaptan pilot da bu arada boş durmamıştı. McCoy, uçaktan atıldığı anda uçağın nerede bulunduğunu aşağı yukarı hesaplamıştı: Uçak, McCoy'un memleketi Provo şehri üzerlerinde bir yerde olmalıydı. Polis, Provo havaalanının bulunduğu çevreyi karış karış aradıysa da, hiçbir şeye, bir ayak izine rastlamadı. McCoy, peruğunu, bıyığını çıkartmış, güneş gözlüğünü atmış, memnun ve mutlu, evine dönmüştü bile!..

Ancak, uçak kaçırma olayından haberdar olan McCoy'un arkadaşı, aynı gece FBI'a (Gizli Polis Örgütü) gitti ve McCoy ile aralarında, bir süre önce geçen konuşmayı nakletti. Polis, böylece, bir ipucu yakalamış oldu. Ertesi gün McCoy, helikopteri ile, «Mr. A. T. Johnson»

ın aranmasına bizzat katıldı! Bu arada FBI, «Mr. A. T. Johnson»ın hostesin eline sıkıştırdığı pusulayı Amerikan Savunma Bakanlığına gönderdi. Pusuladaki el yazısıyla McCoy'unki tıptıpına uyuyordu. McCoy, yakayı ele vermişti.

Sabah saat 5.30'da McCoy'un evi FBI ajanlarınınca sarıldı. Karton bir kutu içinde 499 bin 970 dolar bulundu. Ayrıca bir paraşüt bir tabanca ve öbür deliller...

İtalya

Kim kazandı, kim yenik?

Siyasi havayı hayli renklendiren seçimler bitti. Seçim sonuçlarına göre, neo-faşist ve kralcı ulusal sağ, ilerleme kaydetti: Senatoda, 26 sandalyeyle, temsilcilerini iki misline çıkarttı; Temsilciler Meclisinde ise 30'dan 56 milletvekiline çıktı. Sağcılar özellikle Torino, Cenova, Milano, Roma, Napoli, Bari, Lecce, Catania, Palermo, Çagliari gibi büyük şehirlerde ilerleme gösterdiler.

Hıristiyan demokratların başarısı, her kanattan yöneltilen saldırılara başarıyla direnmesinde görüldü. Temsilciler Meclisi seçiminde Hıristiyan demokratlar, 12 milyon 943 bin 675 oy (oyların yüzde 38,8'i) aldılar. Bari ve Calabria dışında bütün seçim bölgelerinde, az da olsa, ilerleme kaydettiler.

Sol muhalefet zayıfladı. Batı dünyasının en büyük komünist partisi İtalyan Komünist Partisi, toplam olarak, 600 bin yeni oy ve Senatoda onda 3'lük bir gelişme

gösterdi. Ancak, Komünist-Sosyal proleter-Bağımsız sol ittifakı, 102 temsilciden 94'e düştü; komünist veya bu gruba bağlı 8 senatörlük kaybetti.

Sosyalistler gerilediler: Senatoda 3, Temsilciler Meclisinde 1 sandalye kaybettiler. Sosyal demokratlar 11 senatör ve 29 milletvekilliğini korudular. Ancak, orta sol iddiasını, bundan böyle, 3 senatör ve 5 milletvekilliği kazanan Cumhuriyetçilere bırakacağı benziyorlar.

Hükümet nasıl kurulacak?

Genel görünüme göre, merkez partiler silinirken, Senatoda sağa, Temsilciler Meclisinde sola kayma oldu. İkinci Dünya savaşından bu yana İtalya'da sürekli olarak iktidarda bulunan Hıristiyan demokratlar, her iki mecliste de durumlarını korudular.

Seçimlere katılma oranı yüksek oldu. Geçersiz, beyaz veya boş oylar 1 milyonu biraz aşarken, katılmayanların sayısı, İtalya gibi seçmeni 10 milyonlarla ifade edilen bir ülkede 2,5 milyonu buldu. Şimdi asıl sorun, hükümetin nasıl teşkil edileceğidir: Sosyal demokratlardan liberallere kadar merkez partilerini kapsayan bir koalisyon mu yoksa orta sol bir kabine mi? Şimdiye kadar hep iktidarda bulunan Hıristiyan demokratlar, bu defa tercihlerini iyi yapmak, köklü reformları da gerçekleştirmek durumundadırlar. Yoksa, kendilerine yönetilen huzursuzluk, devlet gücünü gösterememiş, kısa vadede geçiş-tirme reformlardan ötesine girişememe suçlamaları kimi zaman aşırı solun, kimi zaman aşırı sağın kazançlı çıkmasına yol açacaktır.

Yeni Temsilciler Meclisi ve Senatoda üyeliklerin dağılımı

Temsilciler Meclisinde 639, Senatoda 315 sandalye var-

Partiler	Meclis	Senato
Hıristiyan - Demokratlar	267 (+4)	135 (aynı)
Sosyalistler	61 (-1)	33 (aynı)
Parantez Sosyal - Demokratlar	29 (aynı)	11 (-1)
İçindeki Cumhuriyetçiler	14 (+5)	5 (+3)
rakamlar Komünistler	179 (+18)	94 (-7)
1968 seçime Liberaller	21 (-10)	8 (-8)
göre kayıp Neofaşist ve Kralcılar	56 (+26)	26 (+13)
ve kazançları Güney Tirollüler	3 (aynı)	2 (aynı)
göstermektedir. Proleter Sosyal Partisi	0 (-21)	—
	Val d'Aoste	1

“Fij,, kongresi

Kayıpta yapılacak kongre

Türk basını lotaryacılık ve «kalkın ey ehli vatan!» beyannameleri ile uğraşırken, Avrupa'da da bir kongrenin hazırlıkları tamamlanmış bulunuyor. İstanbul'da 11 eylülde toplanması kararlaştırılan bu kongre, Dünya Gazeteciler Birliği (Federation Internationale des Journalistes) yıllık kongresidir.

Geçen yıldan bu yana, birçok uluslararası kongreye sahne olan Türkiye için, bu kongreye özel bir önem vermek belki gerekmiyebilirdi. Ancak, Türk gazetecilerini bu kuruluşta temsil eden iki kişiden biri olan Ömer Sami Coşar'ın daveti üzerine Türkiye'de toplanacak kongrenin yerini ve zamanını bildiren resmi açıklamada şöyle denilmektedir :

«Türkiye Gazeteciler Sendikası adına, FİJ Yönetim Merkezi üyesi Ömer Sami Coşar, ülkesinde basın özgürlüğü için çok zor bir mücadele verildiğini bildirdi. Bu şartlar altında ülkesinde bir kongre toplanması için ısrar etmeyeceğini de söyledi. Fakat Türkiye'de basının güçlenmesi ve basın özgürlüğü için bir tutamak sağlamak amacıyla, kongrenin İstanbul'da toplanmasını istedi. Türkiye Gazeteciler Sendikası da hem kendisinin, hem de üyesi olduğu Türk-İş'in kongreye hiç bir makamın müdahale etmeyeceğine teminat verdiğini bildirdi.

Şu şartlar altında FİJ Bürosu, bu yılki dünya kongresinin 11-16 eylülde İstanbul'da toplanmasına karar verdi. Uluslararası Gazeteciler Birliği dünyada herkesin, basın özgürlüğüne her ne suretle olursa olsun dokunulamıyacağını bilmesini istiyor..»

Kongre için tedbirler

Birlik ayrıca, Türkiye'deki genel yönetim kurulu üyelerine de bir mektup göndererek, kongre konusunda alınan tedbirleri açıkladı. Bu tedbirler arasında, İstanbul'da bir büyük gemi kiralınması da var. Önce milyonların kurdukları bir takım derneklerin düzenlediği eğlence partileri gibi, gemiler tutularak kongre düzenlemenin amacı sorulabilir. Fakat FİJ yöneticileri, mektuplarında, bu tedbirin sadece «İstanbul'daki askeri yönetimin kongreye müdahalesi halinde, kongrenin, sıkıyönetim sınırları dışında devam etmesi ve hattâ denizde yapılması için» alınmış bir tedbir olduğunu bildiriyorlar.

Hâlâ kaldırılmamış olması halinde dahi Sıkıyönetim Komutanlığının, eylülde toplanacak Dünya Gazeteciler Birliği kongresine karşı tavrı, Türkiye'de demokratik kurumların yaşadığını herhalde dünya gazetecilerine ispat edecektir.

Dünya Gazeteciler Birliği (FİJ)

Hür Dünya Basınının temsilciliğini yapan Dünya Gazeteciler Birliği, bir sendikalar topluluğudur. Dünyanın iki büyük uluslararası gazeteciler birliğinden biri olan FİJ'in en belirli özelliği basın hürriyeti bulunmayan ülkelerdeki gazeteci örgütlerini üye olarak kabul etmemesidir.

Demokratik Gazeteciler Birliği adındaki ilk uluslararası gazeteci örgütü sendikaların siyasal görüş

sahibi olmaları, hattâ görüşlerinin fiilen savunmasını yapmayı kendisine prensip olarak kabul edince, bu örgütten ayrılan ve kendilerine Hür Basının Temsilcileri adını veren gazeteciler Dünya Gazeteciler Birliğini kurduktan sonra Komünist ülkelerin gazeteci örgütlerini üye olarak kabul etmemişlerdir.

Dünya Gazeteciler Birliği'nin diğer önemli özelliği ise, onu, başka sendika birliklerinden ayıran «Üyenin sosyal güvenliği kadar, ve hattâ ondan fazla mesleki güvenliğinin sağlanmak üzere faaliyet göstermesidir». FİJ, demokratik rejime son verildiği zaman, Yunanistan Gazeteciler Sendikasını üyelikten atmıştır.

**YILIN KİTABI
İKİ AYDA
İKİNCİ BASKI**

NADİR NADI

Ord. Prof. Hızır Velidî Velidedeoğlu'nun Onsoz. üyü
**27 MAYIS'TAN
12 MART'A** 20 lira

SİNAN YAYINLARI
Ankara Cad. Güncel Han 45/15
PK. 740 İSTANBUL Tel 27 40 60

ABDÜLCANBAZ

Turhan Selçuk'un ünlü çizgi romanı aylık kitaplar halinde çıkmaya başladı. Bu ayın başında çıkan 4. sayısında tam bir roman :

«BEN Kİ ABDÜLCANBAZ'IM»
Bir sayısını görüp okuduktan sonra tiryakisi olacağınız bir eser.
100 Sayfa, Ofset Baskı, 500 Kr.
Kitapevleri ve bayilerinizden sorunuz.
Adres : Vilâyet karşısı Güncel Han, Kat : 2 Cağaloğlu - İstanbul

AYLIK DERGİ

ÖZGÜR İNSAN

YAKINDA ÇIKIYOR

64 SAYFA 5 LİRA

attilâ ilhan'ın defteri

Geçen sayımızda duyurduğumuz gibi, Atillâ İlhan, «Atillâ İlhan'ın Defteri» başlığı altında, sanat ve edebiyat görüşlerini, izlenimlerini yazacaktır. Aşağıda okuyacağınız ilk yazısı, adından da anlaşılacağı gibi, bir karşılıklı konuşmadır. Ancak, cevaplardan çıkarılabileceği için, soruları buraya aktarmağa gerek görmedik.

attila
ilhan'la
şundan bundan

.....

Beni en çok çarpan, Türk aydınlarının Türkiye gerçeğiyle ilişkilerinde sürekli yanılgılar için de olmaları. Öyle sanıyorum ki gözlem ve saptamalara dayanan bilimsel bir platformdan çok kullaktan kapma bazı sözde verilere dayanıyor, bu verilere göre uygulamaya kalkıştığımız programlarda da sürekli yanılıyoruz: gerçeğin ya önünde, ya arkasındayız, hiç bir zaman tam üzerinde değiliz. Bu dediklerim devletin kaderine hâkim yönetici aydınlar kadar, kamuoyunu oluşturan fikir adamları ve sanatçılar için de geçerlidir.

Yöneticileri ele alın, halka söylediklerine, program olarak önerdiklerine şöyle bir kulak verin, hepsinin en azından yirmi beş yıl önceki Türkiye gerçeklerine göre konuştuklarını hayret ve dehşetle göreceksiniz. Nüfusunun yarısına yakın bir bölümü yirmi beş yaşından aşağıya olan bir ülkede, şehi:leşme son hızla gelişir, endüstrinin ulusal gelire katkısı, çeşitli toplumsal çevrelerin tüketim eğilimleri ve özelemleri şaşırtıcı bir biçimde artarken, adam çıkıp 40 yıllarında denenmiş ve fos çıkmış uygulama önerileriyle gelebiliyor. Yöneticiler böyle de fikir adamları değil mi? Türkiye'yi 12 Mart'ın eşliğine getiren, aydınlarımızın, sanayileşmekte olan Türkiye yerine inat ve ısrarla derebeyi ilişkileri içerisinde Asya - Afrika tipi bir geri kalmış ülke görmeleri olmadı mı? Sanatçılarımızda da durum farklı sayılmaz: Türk romanı, Türk köyünün şimdiki değil en az bundan otuz yıl önceki durumunu yansıtmaktadır. Ne endüstrileşme doğru dürüst girebilmiştir sanatımıza, ne de şehirleşmenin getirdiği son derece karmaşık sorunlar. Hâlâ Köy Enstitüleri döneminin (populiste) diyebileceğim öykülerini tekrarlıyoruz.

Bütün bunlar Türk aydınlarının önemli bir eksiğini, bilimsel yöntemleri, ulusal gerçeklere bağımsız olarak uygulayabilme ve sonuç çıkarabilme yeteneksizliğini ortaya koyuyor ki, bir türlü toparlanamayışımızın temelinde bu yatıyor.

.....

Bence asıl önemli sorun, şiddetin toplumsal yaşantı içinde bireylerin başvurduğu bir eylem biçimi olarak tekrar bellirmesinden çok, şiddetin devlet kategorileri içinde bir yönetim biçimi olarak kendini kabul ettirmesidir. Epeydir batı **Intelligentia'sı** da bu sorunla uğraşmakta, sağını solunu kurcalamaktadır. Hepimiz biliyoruz, şiddet örgütlü ve tutarlı olarak Birinci savaş sonrasında çağdaş bir yönetim biçimi olarak hem sağcı hem solcu totaliter rejimlerde basbayağı yerleşti, bir sürü de yandaş buldu. **Gestapo'nun** ve **Gepeu'nun** yaptıkları, bireysel hak ve özgürlükleri şu ya da bu özdür altında darmadağın etmek, bazı tartışılabilir sloganlara sığınıp vatandaşın yaşama hakkına kadar sorumsuzca el uzatabilmek,

yüzyılın devlet ve yönetim anlayışını daha başından sakatlamıştı. İkinci savaş sonrası, savaşın çok insanlı ve çok özgürlükçü ülkelerine rağmen, öncesinden farklı olmadı. O kadar olmadı ki, bugün batılı klasik demokrasilerde bile devlet örgütünün gittikçe terorist bir nitelik kazanmasından, şiddetin gittikçe daha çok başvurulur bir «tedbir» özelliği kazanmasından yakınıyor. Bence günümüzün aydınları en çok bu sorun üzerinde kafa yormalı, çeşitli belirtilerini fikir ya da sanat eserlerinde ele alıp, çeşitli olasılıklar içinde nasıl bir gelişme gösterebileceğini irdelemelidir.

.....

Kuşbakışı ele alınırsa, Türk insanı iki yanlı bir açılma yaşıyor: Bunlardan birincisi şehi:leşmenin getirdiği açılmadır, kasabadan ve köyden şehi:lere ulaşan toprak kalabalığı yeni bir yaşama biçimi ve atmosferi içine girmektedir. Bu, hiç kuşkusuz problemsiz olmuyor. Ekonomik olduğu kadar, ruhsal, siyasal olduğu kadar töresel etkileri var. Sarsıntıları çok derinlere gidiyor, yeni bir Türk tipinin oluşmasında galiba önemli bir rol oynuyor. Ötekisi, şimdiyedek değil şehirden, köyünden dışarı çıkmamış, Türk insanının, yurt dışına çıkması, özellikle Avrupa gerçeğine açılmasıdır. Bu açılmanın getirdiği sorunlar daha az çetrefil değil. Hele ruhsal ve töresel plânda alınırsa, sanırım ki ötekisinden çok daha sarsıntılı. Öyle sanıyorum ki, 70 yıllarının sonuna doğru, bu iki yanlı açılmadan oluşacak ortalama Türk vatan-daşı, batılı ama Türk bir bileşimin beşerî unsurunu elle tutulur hale getirecek, bu da böylesi bir gelişmeyi hesaba katmayan bütün siyasal hesapları altüst edebilecek.

Buna sanat hesapları da diyebilirsiniz. Ben kendi hesabıma gafil avlandığımı sanmıyorum. Henüz hiçbirisi yapmamıştır ya, eğer eleştiriciler dikkatli bir gözle yazdıklarım üzerine eğilmiş olsalar, gerek şiirde, gerekse romanda bu ikili açılmayı işleyip durduğumu saptayacaklardır.

.....

Ben iyimserim, zaten hiç kötümser olmadım. Bütün duraklamalara, hattâ geriye dönmelere rağmen, Türkiye'nin son elli yılda kaydettiği gelişme küçümsenir bir gelişme değildir. Bana kalırsa, daha çok geopolitique nedenlerden geçtiğimiz bazı tünellerden çok, endüstrileşmenin getirdiği ya da getireceği bazı karmaşık ve bunaltıcı sorunların şimdiden üstüne eğilsek, daha faydalı olacak. Zira, kimsenin pek üstünde durduğu yok ama, doğru dürüst endüstrileşme yoluna girmiş tek islâm ülkesi biziz, nasıl tek lâik islâm ülkesi olmak bize kendimize özgü bir sürü problem çıkardıysa, bu da öyle yapacaktır. Endüstrileşmenin, çözümü olağanüstü zor kendi problemleri de avrı.

“Parasız Yatılı,” İtilmişlerin öyküleri

M.SUNULLAH ARISOY

Fürüzan, uzunca sayılabilecek bir susuştan sonra yeniden hikâye yazmağa durduğunda, geniş ilgi topladı. 1971’de yayınlanan ilk hikâye kitabı «Parasız Yatılı», büyük ilgi gördü. Kısa sürede ikinci basımı yapıldı. Birincinin ardından hemen ikinci kitabı çıktı: «Kuşatma», Demek ki, Füzuran’da yoğun bir verimlilik dönemi başlamıştı. «Parasız Yatılı»daki hikâyelerle «Kuşatma»daki hikâyeler arasında, kuruluş, yapı, anlatım özellikleri yönlerinden üzerinde önemle durulması gereken değişiklikler var sanıyorum.

Füzuran’ın hikâyelerinin birden böyle yakın ilgi görmesinin, okumasının, sevilip beğenilmesinin bir takım nedenleri olsa gerektir. «Tanıtıcı» nitelikleri aşmamak sınırları içinde, Füzuran’ın hikâyeciliği, hikâyeleri üzerinde ayrıntılı durma olanağı yok elbette. Oysa, bu konuda özenli bir çalışma yapılmalıdır.

Ayrıntılara girmeden de, genel çizgileriyle bir belirleme yapılabilir Füzuran’ın hikâyeleri için. Örneğin şöyle :

fürüzan

Fürüzan, 20 Ekim 1935’de İstanbul’da doğdu. İlkokula başladığı yıllarda babası öldü. İstanbul’un kıyı semtlerinde, güç koşullar altında yaşadılar. Ortaokul öğrenimini tamamlıyamadı. Bir süre Küçük Sahne’de çalıştı. İlk hikâyesi, 1956’da yayımlandı. 1958’de **Turhan Selçuk**’la evlendi. Aslı adlı bir kızları var. Hikâyelerinde, önceleri **Füzuran Selçuk**, sonra sadece **Füzuran** adını kullandı. 1971’de, 12 hikâyesini «Parasız Yatılı» adı altında topladı. Bilgi Yayınları arasında çıkan kitap, Darüşşafaka Cemiyeti’nin yönettiği «**Sait Faik Hikâye Armağanı**» nı kazandı. 1972 Ocak ayında, yine **Bilgi Yayınevi**, Füzuran’ın «**Kuşatma**» adlı kitabı yayımlandı.

Füzuran, güç koşullar içinde bir yaşama savaşı vermiş, toplumsal yetersizliklerin, ailesel olanaksızlıkların hem zorunlu, hem olağan sonucu olarak itilmiş, ezilmiş bir toplum kesiminin içinde kendi kendine yetişmiş bir insandır. Bu sancılı, sıkıntılı, haksız yaşamın giderek bilinçli nedenlerine inebilmiş, doğru, gerçekçi, somut yorumlarına da ulaşabilmiş bir sanatçıdır. Bir yandan yaşantısından, bir yandan gözlemlerinden, bir yandan edindiği kültürel oluşumdan gelen birikimi, rastlantılara, duygusalılıklara, sezilere bırakmadan «belli bir bakış açısı»nın yönünesine oturtup, bilinçli bir doğrultuya yönelmesini başaran sanatçı kişiliği, sanırım ki, Füzuran’ın hikâyede ulaştığı aşama çizgisinin doğru değerlendirmesi olur.

Çünkü, Füzuran’a göre, sözgeli mi «İlerici» sözcüğünün anlamı açık-

seçik şudur : «İlerici sözcüğünün kapsadığı anlam, toplumumuzda halka dönük yorumlar gerektirir.» Yazar, hikâyelerinin mayasında bu «gerekir»liği kullanma çabasıdır. Füzuran, aydınların halkımızı hor gördüğü, haksız olarak suçladığı, halktaki erdemleri sezemediği inancındadır. Bu konuda da şöyle der : «Aydınlarımız, halkımızı, konuyu, öz gürlüğü anlamamış olmakla yüzyıllardır suçlamışlardır. Bir kez bile anlatmamış olmanın ayıbını, nedenini yüklenmemiş aydınlar takımının yürek ve akıl ferahlığının altını çizmek gerekmiyor mu?»

Hikâyeler, kuru gerçekçiliğin, bir takım doğruların önümüze serilmesi değildir. Füzuran, gerçekleri belirleyen, sözgeli mi «röportaj»la, «anı»yla, ya da «inceleme»yle «hikâye» arasındaki büyük ayrımın bilincinde. İşlediği konuyu, işlediği toplum kesiminin yaşantısını, gerçekten başarılı bir biçimde, sanatçıya yaraşır inceleme, sevgiyle, özenle veriyor. «Kuru»luktan «bilgiçlikten uzaklaşarak, ama bilinçliliği elden bırakmıyarak... Başarılı kesitler, başarılı olgular, etkinlikler, öze biçimin uyumu içinde veriliyor. Böyle olunca da başarı çizgisi kendiliğinden yükseliyor.

Burada bir küçük noktaya değinmek isterim : Füzuran’ın dile özen duygusu, bilinçli eğilişi yadsımasız görüntüyor. Ama kimi yerlerde yeni bir anlatım biçimlemesine giderken tökezleyen tümceleri de var.

«Sait Faik Hikâye Armağanı»nın Füzuran’ın «Parasız Yatılı» kitabına verilmesi sevindirici bir olaydır.

“Sait Faik hikâye armağanı,”

Sait Faik’in ölümünden sonra, annesi **Makbule Abasıyanık** tarafından, Varlık Dergisi’nin öncülüğüyle kurulmuş, 1000 liralık bir armağandır. Her yıl, **Sait Faik**’in ölüm tarihi olan 11 Mayıs’ta, **Sait Faik**’in kitaplarının gelirinden karışılanmak üzere düşünülmüştür. Armağan bir önceki yıl içinde yayınlanmış hikâye kitaplarına veriliyordu. 1955 -1959 yılları arasında düzenli olarak verildi. 1960 -1963 arasında, türlü nedenlerle, dağıtılamadı. **Makbule Abasıyanık**’ın ölümü üzerine, konuyu **Darüşşafaka Cemiyeti** yeneden ele aldı. Yeni bir Seçici Kurulu kurdu.

1955 : **Sabahattin Kudret Aksal** (Gazoz Ağacı) ile **Haldun Tanner** (On İkiye Bir Var) ortaklaşa; 1956 : **Tahsin Yücel** (Haney Yaşamalı); 1957 : **Necati Cumalı** (Değişik Gözle); 1958 : **Orhan Kemal** (Kardeş Payı); 1959 : **Okтай Kernal** (Berber Aynası), 1964 : **Mehmet Seyda** (Başgöz Etme Zamanı) ile **Adnan Özyalçın** (Sur) ortaklaşa;

1965 : **Kâmuran Şipal** (Elbiseçiler Çarşısı) ile **Mahmut Özay** (Yorgo) ortaklaşa; 1966 : **Cengiz Yörük** (Çölde Bir Deve); 1967 : **Tarik Dursun K.** (Yabancıların Adamları); 1968 : **Muzaffer Buyrukcu** (Kavga); 1969 : **Orhan Kemal** (Önce Ekmeği) ile **Faik Baysal** (Sancı Meydanı) ortaklaşa; 1970 : **Zeyyat Selimoğlu** (Direğin Tepesinde Bir Adam);

bir sanatçı daha...

Evintan da Tiyatrodan ayrıldı

Devlet Tiyatrosundaki huzursuzluk, sahneleri, bir sanatçıdan daha yoksun bıraktı: Ahmet Evintan, emekliliğini isteyip, sessiz sedasız, Devlet Tiyatrosundan ayrıldı.

35 yıldanberi, aktör ve rejisör olarak alkış toplamış, ün yapmış olan Ahmet Evintan'ın, mesleğinin en verimli noktasında tiyatrodan ayrılışı, Devlet Tiyatroları için büyük kayıp.

Evintan'ın tiyatrodan ayrılışının bir de acı yönü var: Yıllar boyu, sahnelerde başarı gösteren bir sanatçı, birgün sessizce, belki de kendisine «güle güle» diyen bir yetkili dahî bulamadan, kulis kapısından çıkıp, sessizce evine kapanıyor! Ve gariptir, basında da -o basın ki, sayfalarını «cömert» film yıldızlarının, rengârenk ve en cömert resimleriyle donatır- tek satır haber bile çıkmıyor bu konuda!...

Vefasızlığın büyük örneği...

Bir sanatçının kırgınlığı

Evintan, ayrılışından önce, bir kitap yayınlayarak, tiyatroya veda etti. Bu kitabın önsözünde, bir sanatçının burukluğunun, kırgınlığının, en zarif şekilde dile geldiğini görmek mümkün.

İşte, «Hoşçakalın»ın kitabın adı bu önsözünden birkaç bölüm:

«Yarı ömrümü seve seve verdim, acı-tatlı günler geçirdiğim, rol icabı ağlayıp güldüğüm Devlet Tiyatrosundan ayrılmak üzereyim.

Devlet Tiyatrosunu benden önce de bırakıp gidenler oldu... Kimi, dönüşü olmayan yollara gitti... Birkaçı, küsererek gitti... Birçoğu kızarak gitti... Kimi, emekliliğini isteyerek, bir ikisi de meslek değiştirerek çekti gitti...

Dramatik gösterilerle gidenler, komik yalvarışlarla dönenler de oldu!...

Hentüz gücünü yitirmemiş bellegimi zorluyor ve;

«Şöyle, tatlılıkia; el sıkışıp ö-

püşerek, helâllaşıp gülüşerek giden oldu mu?» diye düşünüyorum... Düşündüm - taşındım, aradım - taradım... İnanın lütfen, tek kişi bulamadım öylesine giden...

«Niye böyle yaptılar?» diye, gidenlere gücenmek hakkını da bulamadım kendimde... Onlara sorarsanız, et tırnaktan ayrılır gibi, kopup gitmişler!...

Ben nasıl ayrılısam acaba?...

Bir basın toplantısı yapsam; gülerler adama!... Ben kim, basın toplantısı kim?

Gezip dolaşarak birer birer vedalaşmaya kalksam, zor iş. Herkes darmadağın ve de çok meşgul bu sezon başında!... Kimi (IV. Murat) olarak tahtında; kimi, (Julyet) rolünde balkonda; biri, (Bölüm Şefi) Konservatuvarda; biri Bakanlık kapılarında. Bir kısmı, Bursa'da; bir topluluk da İzmir yollarında... Yurtdışında, Avrupa gezilerinde olanlar bile var.

Bir jubile düzenlesem?... Kutusal sahneme, 30 yıl eşigini aşındırdığım Tiyatroma, velinimet seyircime, meslekdaş ve sanatçı arkadaş-

larıma, böyle mutlu bir ilişkiyle «allahaismarladık» desem?...

Bu düşüncemi de beğenmedim!... Çünkü, bir sanatçının, kendi teşebbüsüyle kendine jubile yapması, bir özentî, bir böbürlenme gibi geldi bana, bir parsa toplama çabası gibi geldi bana!...

Tek çıkar yol, benden öncekilerin yaptığı gibi, çekip gitmek!... Kim ne derse desin... Herkes dileği gibi yargılasın. Gönllünce konuşsun, keyfince yorumlasın!.. İşte geldim gidiyorum; şen kalasın Devlet Tiyatrosu!..»

Ve Ahmet Evintan da kendisinden öncekilerin yaptığı gibi, çekip gitti Devlet Tiyatrosundan...

Evintan

kendini anlatıyor

«1916 yılında Kayseride doğmuşum. Kara kalemle yazılmış alın yazım: Babam, beni beşikte bırakıp savaşa gitmiş, şehit olmuş... Ağebeyim, genç yaşında tifodan ölmüş. Ablam, yokluk belâsı dul bir adama varmış. Kılık yıllarında bize yük olmasın diye, yakın akrabalar Anamı zorla ikinci kocaya vermişler. Üveybaba ekmeğiyle büyüdüm. Anam birkaç oyunumu gördü ama günümü göremeden gitti. Kabrini her ziyaretimde, nurlu yüzüyle birlikte 12 yıllık eski mantosu da gelir gözlerimin önüne!.. Yaşantımı özelersem, ÇILELİ sözcüğü en uygun düşer... Bütün bunları; ne kendime acındırmak, ne de ilginç laf etmiş olmak için yazdım. Hayır; olayları ve olanları sıraladım sadece. Çektiklerimden ötürü dertli değil, mutluymum hatta!.. Çünkü, Koca Yunus'un dediği gibi, «çiğ idik pişik elhamdülillâh!»

Okumak, kendimi yetiştirme, kazanmak, kısacası adam olmak için, rüzgârda yaprak, kafeste kuş misali, çırpındım durdum yıllar boyunca... Adam olabildim mi, bilmiyorum. Herkesin adamlığı kendine göre zaten!

1937 yılında Devlet Konservatuarına girdim, sanatçı oluşum, eşin - dostun teşviki, hatta raslantılar sayesinde. Sanata tutkum, sahnelerde boy gösterişim sonraların sözü.

Oldum -bittim zor beğenen adamım. Bu yüzden kendimi de eleştirir dururum. «Şu kadar rol oynadım, şu sayıda oyun koydum sahneye» diye böbürlenmekten ne çıkar? Önem, sayıda değil, başarıdadır bence!..

Övgüler, beğeniler, alkışlar ve kullamalar karşısında yüzüm gülümser, fakat içim burkulur. Sanat hayatımda gönümce yapamamanın, yeteneklerim ölçüsünde başaramamanın, sanat mabedinin basamaklarında - yorulup değil vurulup kalmış olmanın acısı, utancı var iliklerimde!.. «Vurulmak» sözünü, arkadan vurulmak, koşan atın alnına kamçı vurmak anlamına kullandım!..

Günün birinde radyodan söylenmesi gerekir belki: evliyim, iki de çocuğum var.

Lütfen beni karamsarlıkla suçlamayın. Hoşça kalın!..»

Sevil berberi

FARUK GÜVENÇ

Dâhi rejisör

Rossini'nin «Sevil Berberi» operası, 10 Mayıs çarşamba gecesi, her zamanki gibi Ziraat Bankası'nın reklâmıyla başladı; hani radyoda, sinemalarda Ziraat Bankası'nın bilmem ne kadar milyon lira dağıttığını bildirmeden önce çalınan parça var ya, onunla. Demek ki Rossini bu ezgiyi bir Türk bankasının «cıngıl»ından yürütmüş diye düşündüm ve üç haftada tamamladığı «Sevil Berberi»ne kendisinin eski eserlerinden de pek çok numara aktarmış olduğu için pek şaşmadım. Ama uvertür her zamanki gibi rahatlıkla dinlenemedi; çünkü ilk notalarla beraber perde de açılmış ve karşımıza çıkan beyaz bir bezin üzerinde Karagöz-Hacıvat misali bir hayal oyunu başlamıştı. Bir köşede bir kız gölgesi, öbür köşede bir delikanlı. Rossini'nin Ziraat Bankası'ndan aşırıldığı tema başlar başlamaz perde yıkılıp viran oldu ve karşımıza sarı, kırmızı, yeşil lambaların ışıklandığı «sarkit-dikit» mağaralarını andıran garip bir tablo çıktı. Artık müziği dinlemekten vazgeçmiş, allece rejisör Lamberto Puggelli'nin simgelerini çözmeğe koyulmuşuk.

Biraz sonra ortalık aydınlanır gibi oldu ve kendimizi iplere asılmış bir yığın çamaşırın arasında bulduk. Koltuk arkadaşım kulağıma eğildi ve «eserdeki her tipe felsefi anlamlar yükleyen rejisör herhalde burada bize kötü niyetli Bartolo'nun kirli çamaşırlarını göstermek istiyor» dedi. Biz bir karara varamadan uvertür bitmiş ve asıl oyun başlamıştı.

Baber Kocamanoğlu'nun yaptığı dekorlar, özellikle birinci perde, akilların almayacağı bir zevksizlik örneği idi. Bay Puggelli bize Sevil Berberi'ni bir salaş tiyatrosu temsili gibi vermek istemiş. Niye? Böylelikle, zaten küçük olan sahnenin içine daha küçük bir başka sahne kurulmuş. Doktor Bartolo'nun evi, ge-

rideki bir perdenin üzerine resim olarak çizilmiş, evin kapısı bu perdedeki bir yırtık. Diyelim ki bizim aklımızın ermediği dâhiyane bir buluştur, yeri göğü oynatacak bir yeniliktir bu; öyleyse ikinci perdedeki üslup ayrılığı, ilk perdeye göre gereksiz kalan ayrıntılar, boyutlar neden?

Orkestranın tek başına çaldığı ikinci numarada, yani fırtına müziğinde sahnede figüranların dolaşması da uvertürdeki hokkabazlıklar gibi, ancak müzikten anlamayan, hatta, müziğe saygısı olmayan, operayı sadece tiyatro sanatı bir kişinin yapabileceği şeylerdi. Eserin son sahnesinde 17'nci yüzyıl insanların arasına günümüzün giysileri içinde üç-dört hanım kız çıkarmağa ise hiçbir yerde anakronizm demezler, olsa olsa saçmalık derler.

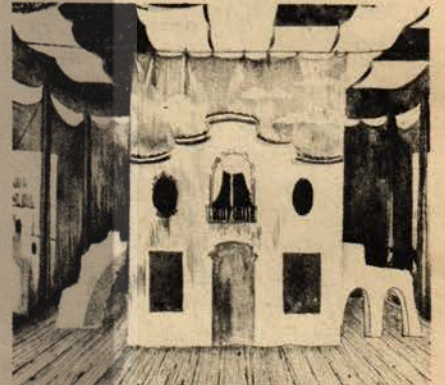
Rejinin beni deli eden yönlerini sıraladıktan sonra, Bay Puggelli'nin eserdeki komedi unsurunu iyi ayarlamış ve Sevil Berberi'ni, fazla sululuğa kaçmadan, gerçek «opera-buffa» çehresiyle ortaya çıkarmış olduğunu da belirtmeliyim. Şu gergin günlerde biraz eğlenmek, biraz gülmek isteyen müzikseverlere, benim kadar titiz değilse, bu temsili salık veririm.

Ve şarkıcılar

Şarkıcıların hemen hepsi Sevil Berberi'nde hani neredeyse birbirine denk bir seviye tutturmıştı. Eğer Figaro rolünde Romanya'nın dünya çapındaki baritonu Nicolae Herlea, ortalıkta, cücüler ülkesindeki Gulliver gibi dolaşmasaydı bizim sanatçılarımız için daha coşkun sahtılar yazabilirdim belki. Bay Herlea'nın güzel ve sıhhatli sesi, olağanüstü nefes kontrolü, gayet mafsallı bir parlando tekniği var; bütün bu nitelikler yanyana gelince, Figaro sahnedekeyken insanın gözü başkasını görmüyor, kulağı başkasını işitmiyor. Pekin Kırgız, güzel sesli bir lirik tenor; ama koloratur tekniği olmayan birisi Almaviva'yı söyleyemez; eğer söylerse, merdivenden basamak basamak inilmesi gereken yerlerde trabzandan kayar. Keriman Davran'ın tizlerde biraz bağırmasına rağmen hem sesi iyiydi, hem tekniği doyurucuydu; ama değerli sanatçımız nota söylemekten öteye hiçbir zaman geçemedi, Rosina'ya ifade ve anlam veremedi. Küçük rollerden Jak Fermon'un

subay kompozisyonunda, Ferdi Talay'ın Fiorillo'da ve Remziye Tanrikulu'nun güzel sesiyle, rahat söyleyişle Berta'da başarılı olduklarını ayrıca belirtmeliyim.

Ama benim için, gecenin iki büyük sürprizi vardı: Hilmi Girginkoç ile Altan Günbay. Hilmi Girginkoç, biraz koşmasına, sesini kendince biraz idare etmesine rağmen, özellikle iftira aryasında müzikal anları olan, kabul edilebilir bir icra çıkardı. Gazinoya geçtiği, opera yarası çıkıp da işler piyasada kesat gidince kürkçü dükkânına döndüğü için kızdığım, sahneye çıkacağı günü en sivri kalemimle beklediğim Altan Günbay ise bugüne kadar seyrettiğim en başarılı kompozisyo-

1'İNCİ PERDENİN DEKORU
Zevksizlik örneği

nundaydı. Hattâ 1964 yılındaki Bartolo'dan bile daha iyiydi, diyebilirim. Özellikle orta seslerde hani neredeyse kusursuzdu, parlandolarında belki de italyanca söylemediği için-

Herlea'nın birkaç tur gerisinden geliyordu (iyi not!).

Bu yazım, sürprizler kalemimi ve seçtiğim kelimeleri etkilediği için okuyucularımı yanıltabilir; bu nedenle, önemli rollerdeki sanatçıları başarılarına göre, rolün ağırlığını da tartarak, bir daha sıralamakta fayda görüyorum: Herlea, Davran, Tanrikulu, Günbay, Girginkoç, Kırgız.

Son olarak, her zamandan iyi çalan orkestranın şefi maestro Andrea Giorgi'yi kutlamak isterim. Operamızın bu değerli koroşefi Sevil Berberi'nde son derece canlı yorumuyla ve sahneye olan hakimiyetiyle dikkati çekti. Umarım, Operanın yetkilileri böyle bir değerden biraz daha sık yararlanırlar.

program ilkeleri

MAHMUT T. ÖNGÖREN

«İşte bizim görüşümüz»

Geçenlerde TRT, «TRT Program Plânlama İlke ve Amaçları» adlı bir kitapçık yayınlıyarak Anayasanın temel ilkelerinden, kişinin haklarından, tarafsız Devlet organı olarak TRT'den ve yayın ilkelerinden neler anladığını ve 1972 içinde yayınlanacak olan radyo ve TV programlarını açıkladı.

TRT'nin, bu kitapçıkta, yukarıda belirtilen konuları yeterli bir şekilde yorumlayıp yorumlamadığını bir kenara bırakarak, ilk kez programcılara belirli ve kesin bir yayın görüşü verildiğini gördüğümüz için kıvanç duyduğumuzu söyleyelim. Eğer TRT, özerk olduğu dönemde de bir program görüşü ve plânı ortaya çıkarmış olsaydı, belki bugün içine düşmüş olduğu karışıklığa yol açmazdı. Oysa, TRT Kuruluş ve Görev Yönetmeliğine göre böyle bir plân yaptırmakla yükümlü olan Genel Müdürlük, özerklik günlerinde bu kurala uymamış ve ancak kendi görüşlerine göre yayın yapmak zorunda kalan yöneticiler sert tepkilerle karşılınca aynı Genel Müdürlük onları suçlama yoluna gitmişti. Şimdi yeni TRT Genel Müdürlüğü diyor ki «İşte benim görüşüm. Yayınlar ve programlar bu görüşe ve plâna göre hazırlanacak.» Bu görüşün ve plânın dışına çıkılırsa, ona göre de ölçemler alınacak ve TRT'yi yönetenlerin birbirlerine girmesi önlecek.

«Belli değil»

Radyo ve televizyon program plânlamalarının bir başka yararı da vardır. İlerde yayınlanacak olan programlar şimdiden bu plânda belirtildiği için, sözelimi, önümüzdeki kış aylarının programlarını bugün hazırlamağa da geçilebilir. Nitekim TRT'nin kitapçığında, 1972 yılının sonuna kadar yayınlanmasını kararlaştırılan radyo programlarının adları, hangi radyo tarafından

hazırlanacağı ve diğer bazı bilgiler açıklanmış.

Ne yazık ki bu kitapçıkta, istasyon sayısı gün geçtikçe artan televizyonlarımızın program plânlamasına sadece bir sayfa, daha doğrusu tam bir sayfayı bile kaplamayan 20 tane programın adını belirten bir liste ayrılmış. Bu listenin 5'inci maddesinin karşısında «Belli değil» yazılı. «Belli değil», bir programın adı mı, yoksa beşinci program olarak neyin yayınlanacağı mı belli değil? Anlaşılmıyor.

Söz konusu ettiğimiz kitapçık, basına bilgi vermek üzere hazırlanmış bir belge olmamakla birlikte, TRT Televizyonunun yayınlarının ve programlarının hâlâ bir düzene giremediği, daha doğrusu, Televizyonumuzun yönetim ve program işlerinin hâlâ «belli olmadığı», bu şekilde anlaşılıyor.

Varlık içinde yokluk

Ne var ki, Televizyonumuz için şu noktayı da belirtmekte yarar var : TV henüz, radyolarımız gibi temel ihtiyaçlarını karşılamış durumda değildir. Çeşitli eksiklikleri, «elde olmayan nedenlerden ötürü» kapatamadığı açıkları vardır. Fakat bütün bunlara rağmen de çeşitli olanakları, iki yıl öncesine kıyasla, önemli bir şekilde artmıştır. Mükemmel olmamakla birlikte, yeni bir stüdyo sahibi olunmuş, film ve TV kameralarının sayıları artmış, olayları naklen vermek için gerekli cihazlar çalışmaya başlamış, gerekli araç ve gereçler satın alınmak istenildiğinde karşılaşılan güçlükler ortadan kaldırılmış, Hükümet-TRT ve dolayısıyla TV ilişkileri olumlu bir düzeye girmiş ve TRT Genel Müdürlüğünün 1970 sonlarına kadar Televizyon yönetimine çıkardığı zorluklar tamamen yok edilmiştir. Bütün bunlar, TRT Televizyonu'nun ilk ve ilk olduğundan ötürü de elbette bazı eksiklikleri bulunan bir program plânı yapmasını gerektiren nedenlerdir. Fakat görüyoruz ki Televizyon yönetimi, bırakın program plânlamasını, önceden açıkladığı programların yayınlanmasını bile sağlayamıyor. Oysa bugün TRT Televizyonu'nun yönetimi iki daire başkanının, bir müdürün ve bu müdüre bağlı, daha alt düzeydeki üç müdürün ve onlara bağlı şeflerin elindedir. Eskiden aynı TV

yönetiminin sadece iki daire başkanıyla yürütüldüğü düşünülürse, TRT Televizyonu'nun bir hayli yol aldığı ortaya çıkar.

Programlarla ilgili eleştirilerin karşısına TV yöneticileri, belli-başlı iki nedenle çıkıyorlar : Parasızlık ve programcılarının tecrübesizliği... Seyirci artık, her iki nedeni de kabul edecek durumda değildir. Çünkü gerektiği zaman kesenin ağzının açıldığı ve özellikle yabancı filmler almak için dışarıya bol döviz akıtılmağa hazırlanıldığı bilinmektedir. TV programcılarının tecrübesizliklerini, eksikliklerini bir başka nedeni olarak ileri sürmeğe gelince; bu da, her şeyden önce, yöneticilerin kendi tecrübeleri için iyi bir not olamaz.

TV'DE ORKESTRA KONSERİ
Gözler notada, kusur sopada

Orkestra konseri

Sözde «gitar konçertosu»

TOPLUM'un 3'üncü sayısında bar da alınışının hikâyesini okuduğunuz «Orkestra Konseri», 11 Mayıs perşembe gecesi saat 22.15'de yayınlandı ve ekranlarının başına toplanmış olan müzikseverler, Rodri go'nun ünlü gitar konçertosunu ta nımakta güçlük çektiler. Gözünü ö nündeki notadan ayıramıyan bi şef, yanlış giren çalgıcılar, başta sona kadar sallanan, ikinci bölüm de kopan orkestra, bu işin ciddi yetten ne kadar uzak ve ve sorumsuzca ele alındığının canlı bir de liliydi.

bir ünlü yönetmen

Lattuada İstanbul'da

G eçtiğimiz günlerde İstanbul'a önemli bir sinema yönetmeni geldi. Beşinci sınıf kadın oyunculara birinci sayfalarında bol bol yer veren gazetelerimizin, adından bile söz etmek lütfunda bulunmadıkları bu önemli yönetmen, İtalyan sinemasının önde gelen adlarından Alberto Lattuada idi.

İtalyan sinemasında Lattuada adı, Visconti-Fellini-Antonioni üçlüsünden hemen sonra gelir. Sinemaseverlerimiz ise, 30 yıldır sinema sanatıyla uğraşan Lattuada'nın adını, hiç değilse, «Anna» ve «Büyük İsyân» (Tempest) gibi yapıtlarından tanır.

İtalyan Kültür Heyeti'nin konduğu olarak Türkiye'ye gelen Alberto Lattuada, Sinematek'te, «İtalyan Sinemasının Son Eğilimleri» üzerine bir konferans verdi. Esprili konferansına, yönetmenliğin güç bir iş olduğunu belirterek başlayan Lattuada,

— «Bir film, yönetmeninden birşeyler çalınarak meydana gelir» dedi ve şöyle devam etti: «Bir filmin gerçekleşmesi, birçok aşamadan geçer. Önce oyuncular, çeşitli kaprisleriyle sizden yönetmendendir-birşeyler çalar, taviz koparırlar. Sonra yapımcı karışır. Sonra montajda, en sonra da dağıtımda sizden birşeyler daha ahriar. Eseriniz iyice budandıca iş biter ve filmler, siz seyircilere sunulur...»

Değerli sinemacı, son yıllarda İtalya'da üç tip film çevrildiğini söyledi ve bunları şöyle sınıflandırdı:

① Hafif eğlenti filmleri: italyan stili western'ler, sıradan komediler,

② Seks ve şiddet ile ilgili filmler,

③ Toplumsal eleştiri filmleri.

Basit porno gösterileri dışında, çevrilen seks filmlerinin küçümsemediğini özellikle belirten Lattuada; «Seks'in, gençlik kesiminde, din dışında, yeni bir inanç olduğu-

nu, sinemanın bu konuyu enine boyuna işlemeğe başladığını sözlerine ekledi. İtalyan sineması, asıl gücünü, toplumsal eleştiri yapıtlarından alıyordu. Yönetmenler, özgür biçimde çalışıyorlardı. Böylelikle, önemli yönetmenler yetişmeğe başlamıştı. Ortaya, ilginç yapıtlar konuluyordu. Lattuada'nın beğendiği yönetmenler, sırayla, Elio Petri, Marco Ferreri, Bernardo Bertolucci ve orta kuşaktan Pietro Germi idi.

Lattuada'nın öğütleri

Değerli sinemacı, uzun sinema tecrübesine dayanarak, genç yönetmenlere şu öğütlerde bulunmaktan da kendini alamadı:

— «Bence, bir yönetmene düşen görev, kamerayı elinden bırakmamasıdır. Yönetmen, herşeyden önce, anlatacağı konuyu açık ve seçik olarak bilmelidir. Sonra, tarihi iyi bilecektir yönetmen. Özellikle kendi ülusunun tarihini iyi inceleyecektir. Fakat tarih, iyi bir öğretmen değildir. İnsanlar, yüzyıllardır aynı yanlışları işleyerek bugünlere gelmişlerdir. Yönetmen, hiçbir şeyi kendi çerçevesi dışında bırakmayacaktır. Aklında bir nevi not defteri tutacaktır. Yönetmen meraklı olmak zorundadır. Her rastladığı insanın gerçek kişiliğini ortaya çıkaracaktır. Bizi çevreleyen gerçek, sonu gelmez bir hazinedir. Sokakta rastladığımız her kişi, başlıbaşına bir kaynaktır. Kendi gerçeğini yaşamakta, rolünü oynamakta-

ALBERTO LATTUADA
İstanbulda bir yönetmen

dır. Devamlı hareket ediniz. Gözleminiz devamlı olarak işlemeli, sonra da bunları almayı, çalmayı bilmelisiniz...»

Konferansın sonunda, ayakta alkışlanarak, Sinematek salonundan ayrıldı.

Alberto Lattuada, italyan geleneklerini nefis biçimde yerdığı «Kahve İçmeğe Bize Buyurun» (Venga a prendere il caffè'da noi)'u, çeşitli terslikler yüzünden, Sinematek'te sunamadı ama; henüz vizyona girmiş, Sophia Loren ile Adriano Celentano'nun başrollerini oynadıkları «Beyaz, Kırmızı ve...» (Bianco, Rosso e...) 'yi sinemaseverlere gösterdi. Ayrıca, İstanbul'u pek sevdiğini belirten değerli yönetmen, Türkiye'den ayrıldıktan sonra sözünde durdu, İtalyan Kültür Heyeti'nin aracılığıyla, «Kahve İçmeğe Bize Buyurun»u yollamağı ihmal etmedi.

Alberto Lattuada

Lattuada, 1914'te Milano'da doğdu. Mimarlık eğitimi gördü. Sinema eleştirileri yazdı. Milano Sinematekini kurdu. 1942'de yönetmenliğe başladı.

Önemli filmleri şunlardır:

- ▷ Ülkücü Giacomo (Giacomo l'idealista) - 1942
- ▷ Ok Böğründe (La freccia nel fianco) - 1944
- ▷ Haydut (Il bandito) - 1946
- ▷ Acımadan (Senza pietà) - 1948
- ▷ Po Değirmeni (Il mulino del Po) - 1949
- ▷ Varyete Işıkları (Luci del varietà) - 1950 (Fellini ile)
- ▷ Anna - 1951
- ▷ Palto (Il cappotto) - 1952
- ▷ Dişi Kurt (La pupa) - 1953
- ▷ İlkokul (Scuola elementare) - 1954
- ▷ Büyük İsyân (La tempesta) - 1958
- ▷ Bozkır (La steppa) - 1962
- ▷ Mucize Yaratan Yüzük (Matches) - 1966

Alberto Lattuada, sinemaya, sağlam bir kültür ve bilinçli bir edebiyat sevgisiyle gelmiştir.

basketbol

Gözden irak sporun içyüzü

En büyük derdimiz, kondüsyon. Yugoslavya dahil, mücadele ettiğimiz bütün takımlarla yaptığımız maçların skorlarına bir bak. En azından 30 dakika başbaşa çekişiyoruz. Ondan sonra gücümüz kalmıyor. Turnuva sonuçlarını incele. İlk iki gün hârika oynuyoruz. Üçüncü gün çözülmeye başlıyor.»

Türkiye'de sporun her dalına uygulanabilecek bu sözlerin sahibi, Basketbol Federasyonu Başkanı Osman Solakoğlu'dur. Türkiye'nin, özellikle Batı Avrupa seviyesindeki veya pek az altındaki, tek spor dalının başındaki adam...

Solakoğlu, görüşünde, yerden göğe haklı. Son Olimpiyat elemelerinde, isimsiz İsveç'e üçüncü gün 88-86 yenilmemiz; turnuvanın en iddialı takımlarından Bulgaristan önünde, devreyi bir basket geride bitirdikten sonra çözülmemiz, bu teşhisin ne derece yerinde olduğunu bir kere daha gösterdi.

Ancak, Solakoğlu, bu teşhisten sonra, tedavi için ne düşünmüş, ne yapmıştır? Bu soruya vereceğimiz cevap, ne yazık ki, «Hiç» olacaktır. Amerikalıların kendiliklerinden göndermeği teklif ettikleri antrenör konusunu uyutup, Milli Takımın başına Batur'u getirmesi, sözlerinin samimiyeti hakkında dikkate değer bir belirtidir.

İşte üvey evlat!

«Sabah, Antalya ile Altay oynayacak. Kazanan, akşam Kolej ile final mücadelesi yapacak.»

Milli Takımı üç günde üç maç çıkaramayan Basketbol Federasyonunun, kız oyuncularından istediği bu, «bir günde iki maç», gerçek. Antalya'da ve Türkiye Şampiyonasında olay aynen cereyan etti.

Türkiye Yıldızlar Şampiyonasını gözden irak bir yerde oynatıp, hakemi ve temsilcisiyle Yenişehir'i ezdirten Federasyon, aynı oyunu

gördüklerimiz

MAKSAD : GAZETECİLİK!

Neriman Tekil, daha düne kadar asbaşkanı bulunduğu Atletizm Federasyonu hakkında yazmadığını bırakmıyor. Onu yakından tanıyanlar, «Federasyon dışında kaldı, seyahetlerden mahrum oldu, ondan diyorlar.

Bunun, Sayın Tekil'in yazılarını gözden düşürmek için ile: sürülen bir dedikodu olduğunu kesinlikle tespit ettik. Zira Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu, 1.12.1971 ta ihli kararı ile, Tekil'in ebediyen, spor yöneticisi olarak içi veya dış geziye katılmasını yasaklamış zaten. Sebep : 1969'da Sofya'da, takımdan başka herşeyle meşgul olması; 1971'de de Hollanda'da, kafileyi bırakıp, şu, hani pek meşhur Danimarka başkenti Kopenhag'a gitmesi...

Geziye gitmesine imkân olmayan Tekil'in eleştirilerini ciddiye almak gerektiğini ilgililere hatırlatırız.

KİM, KİMDEN YANA!

Türkiye Şampiyonası sırasında, Ali Gümüş'ün liderliğini ettiği bir grup, Güreş Federasyonu Başkanı Cihat Uskan'ı en ağır şekilde eleştiriyor ve Başkanı, bilimden yana olmamakla suçluyordu.

Aynı günlerde Kadir Akat'ın liderlik ettiği bir başka grup da, Uskan'ı savunmak için elinden geleni yapıyordu.

Uskan, giderek, bilimin yanında olduğunu gösterdi. Milli takımların başına Muharrem Alık'ı getirdi. Federasyonundan, geri kafalıları temizleyeceğine ve batıya dönük kişilerle çalışacağını açıkladı.

Bu defa Kadir Akat, koskoca bir yazı ile Uskan'ın karşısına çıktı. Akat, Uskan'a ne diye saldırıyordu, bilir misiniz ?

Bilimsel olmamak ve diktatörlük!»

Şimdi size bir bilmece soralım da cevaplayın bakalım, içinden çıkarırsanız :

«Güreş câmiasında kim, kimden ve hangi fikirden yanadır ?...»

bu kez, kızlar için Antalya'da sahneye koydu. Aynı günde iki maç isteyecek kadar kendi konusunu, hem de adı Türkiye Şampiyonası olan, bir organizasyonda, ciddiye almayan Solakoğlu ve arkadaşları, bu defa Ankara Koleji'ni hedef aldılar.

Türkiye'ye kızlararası basketbolü yerleştirmiş olmaktan başka günahı bulunmayan Kolejiler, Federasyon temsilcisi İhsan Peya'nın başkanlık ettiği bir hakemler grubu önünde önce Yükseliş, sonra Beşiktaş ve nihayet İstanbul Üniversitesine mağlup ettirildiler.

Kaybetmeği kabul ederek çıktıkları Yükseliş maçında hakemlerin haksızlıklarıyla çileden çıkan kızlar, ertesi gün Beşiktaş önünde sanki harp yaptılar ve salonu bir kırık parmak, bir incinmiş ayak ve bir kapanmış gözle terkettiler.

Üçüncü gün, kural yanlışları yapan hakemlerin yönetiminde İstanbul Üniversitesi'ne de yenilip dördüncülüğe düştüler.

Daha kur'a çekimi sırasında, Koleji «Bay»lıktan düşürüp, ona günde iki maç oynatmağa çalışan Federasyon temsilcisinden bütün gayretlerine rağmen ilgi görmeyen Kolejiler, sportmence bitirdikleri şampiyonadan sonra tek protestolarını törene çıkmamakla yaptılar. Ve İhsan Peya, dünyanın hiçbir yerinde benzeri bulunmayan bir davranışla, törene gelmeyen Kolej'in kupasını Balıkesir'e uzatarak, skandalları tamamladı.

Kolejli kızlar, sinir krizleri içinde otelin yolunu tutarken, İhsan Peya ve hakemler grubu da, Derya Motel'de Beşiktaşlı sporcularla yiyor, içiyor, güllüyor ve yüzüyorlardı.

Basketbolü Anadolu'ya sevdirmek adı altında oynanan oyun, gözlerden irak yerlerde istenen takımları yükseltme, istenmeyenleri de harcama şeklinde ortaya çıkıyor ve önce geleceğin yükünü sırtlayacak bir yıldız takımı spordan soğutulurken, sonra yıllardan beri kız takımı konusunu en ciddi işleyen Kolej eziliyordu.

insan ve dünyası

